STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 03651

MOTKE GANEV

Sholem Asch

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol
of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from
a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights
in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain
or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.
If you hold an active copyright to this work – or if you know who does –
please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

שלום אש

מאטקע גנב

א פאלקשטיק אין דריי אקטן מיט א פראָלאָג

פארלאג „קולטור-ליגע", ווארשע

איבערדרוקען, איבערזעצען און
אויפפיהרען אהן דער ערלויבניס
פון מחבר איז פארווערט.

Copyright by Sholem Asch
1922

Printed in Poland

Sz. Asz — MOTKE GANEW

wyd. „Kultur-Liga", Warszawa 1928

Druk. „Di Welt", Nowolipie 7.

פערזאָנען.

מאָטקע גנב.

בלינדער לייב. זיין פאטער.

זלאַטקע. זיין מוטער.

אפרים.

בעריש מייסטער.

דאָבטשע. זיין ווייב.

ר׳ מאיר מלמד,

דער בלינדער פערל, א סטראזשניק.

שפרינצע.

איינער.

אַלטער תרח, קאטארינימאזש דירעקטאר.

מערי, א דראַטען־געהערין.

קאַזאַריק. א קאטארינימאזש.

אַ פוילישער פאַן.

ר׳ מלך, האלט א קאפעע־הויז אויף דער אלט־שטאדט אין װארשא

הינדעל, זיין ווייב.

חנה׳לע, זייער טאכטער.

באַשע. זשאַכלינערין. די רויטע.	מעדלעך.

שלמה.

פראָלאָג.

די ביהנע שטעלט פאר א ארעמען קעלער.

זלאַטקע

וואשט וועש. מען הערט אין דרויסען שרייען. א גנב! א גנב! זי קוקט זיך אום מיט שרעק. עס עפענט זיך אויף א טהיר און עס לויפט אריין מיט אימפעט מאָטקע, א יונגעל פון א יאָהר 12. ער האלט א פאר שטיוועל מיט א ברויט אונטער'ן ארעם, אבגעריסען.

מאָטקע

אריינלויפענדיג מיט שרעק.

מאַמאַ!

זלאַטע.

וועה איז מיר. דו? אַנטלויף, דער טאַטע וועט קומען, וועט ער דיר דאָך דערהרג'ענען אויפ'ן אָרט.

מאָטקע.

מען יאָגט מיך!

זלאַטע.

וואָס האָסטו שוין ווידער געטהון? ווער יאָגט דיך?

מאָטקע.

זעה, ווייזט אויף די שטיוועל. בעהאַלט, האָסט האָבען אויפ'ן ווינטער, ביי אפרים'ן געגנב'עט.

זלאַטע.

אַרויס פון מיין שטוב. איך וויל דיר נישט האָבען מיט דער גנבה. אַרויס!

פון דרויסען הערען זיך נענטער די געשרייען. א גנב! א גנב!

מאָטקע.

מיט שרעק.

מאַמאַ!!

ז ל א ט ע.

וואָס זאָל איך טהון מיט דיר, אונגליקליך קינד. זיי וועלען דאָך דיר דערהרג'ענען. קריך אַרונטער אונטער'ן בעט, האַליע דיך שוין אַנידער אַז אויסגערונען האָסטו בעדאַרפט ווערען אין דיין מאַמעס בויך, איידער דו ביזט אויף דער וועלט געקומען. זי בויקערט איהם אָן, שטופּט אַרונטער אונטער'ן בעט און פאַרשטעלט איהם מיט זיך. אין די תּפיסות וועסטו דאָך פוילען, נאָך סיביר וועט מען דאָך דיך פערשיקען.

א פ ר י ם ' ש י

קומט אַריין, אָן קאַפּאָטע מיט אַ צעפּליאַשעטען קאָפּ האָר.

געוואַלד! געוואַלד, ער האָט דאָך מיך געשאָכטען, אין מיטען העלען טאָג האָט ער דאָך מיך געשאָכטען. שרייט. מענשען! מענשען!

עס קומען אַריין מענער און פרויען, מיט שטעקענס און בעזעמס.

א י י נ ע ר.

דאָ איז ער אַנטלאָפען. איך האָב איהם אַליין געזעהן, ווי ער איז אַריין אין קעלער.

ש פ ר י נ צ ע ל ע.

אַז ער איז נאָר דעם בלינדען לייב'ס, איז שוין ריכטיג. אין זיין מאַמענ'ס בויך איז ער שוין געווען אַ גנב.

א פ ר י ם ' ש י.

ער האָט דאָך מיך געשאָכטען. ער האָט דאָך מיך געקוילעט, ווי אַ אָקס געקוילעט אין מיטען העלען טאָג. אוי וועה איז מיר!

א י י נ ע ר

צו זלאַטען.

וואו האָסטו איהם? גיט איהם אַרויס, דעם גנב!

ז ל אַ ט ע.

פערשטעלט איהם ביים בעט,

איך האָב איהם נישט געזעהן, איך ווייס נישט וואו ער איז. וואָסווילט איהר פון מיר?

ש פ ר י נ צ ע ל ע

צו די יודען אַרום.

אַז ער איז נאָך געווען אַ קליינער שרץ, ער האָט נאָך נישט

געקענט געהן, אויף אַלע פיר געקראָכען, איז ער שוין געווען אַ גנב, מען האָט דאָך קיין קינד נישט געקענט אַרויסלאָזען אויף דער ליכטיגער שיין, געזעהן אַ קינד מיט אַ בייגעל, מיט אַ זעמיל, אַוועקגעכאַפּט און אויפגעפרעסען. אַ שטיקעל ברויט, אַ טעלערל מיט גרויפּען, אַרויסגעכאַפּט פון דער האַנד און אויפגעפרעסען. וואָס ער האָט געזעהן, האָט ער געכאַפּט. אַז ער איז נאָך געווען אַזאַ קליינער ממזר, אַז מ'האָט דאָס געזעהן אַרויסקריכען אויף אַלע פיר איז דאָך אַ שרעק אָנגעפאַלען אויף אַלעמען. ס'וואונדער וואָס ער איז אַ גנב, די מאַמע האָט דאָך איהם געלערנט.

א פ ר י ם ש י.

געוואַלד, מיינע שטיוועל, מיינע שיך, ער האָט דאָך מיך געשאָכטען, ער האָט דאָך מיך געקוילעט, אין מיטען העלען טאָג געקוילעט. מענשען, מענשען! וואָס שווייגט איהר?

א י י נ ע ר.

וואו איז דער יונג? גיב אַרויס דעם יונג!

ז ל אַ ט ע.

איך ווייס נישט, וואו דער יונג איז, און ווייס נישט, איך האָב אים נישט געזעהן, איך ווייס נישט.

ב ע ר י ש מ י י ס ט ע ר

לויפט אריין ווי א ווילדער, א נידריגער יוד, מיט א פּאר שטארקע ברעמען, מיט א געדיכט-האָר-בעוואקסענעם פּנים, מיט א רימען אין האנד.

לאָזט מיר נאָר צו, לאָזט מיר נאָר צו. זלאַטקע גיט אַרויס דעם יונג. ס'איז בעסער פאַר איהם, איך וועל איהם געבען מיט מיין רימען, איהר וועט מיר דערנאָך דאַנקען, זלאַטקע.

ר אָ ב ט ש ע

געה, צו וואָס זאָלסטו דיך אָנאַרבייטען ביים יונג, זיי וועלען דען דיר דאַנקבאַר זיין? שילטען דיך נאָך.

א פ ר י ם ' ש י.

מענשען, געוואַלד, זעהט, זעהט! ער גיפינט א שטיוועל אויף דער ערד. מיין בלוט, מיין פלייש, זעהט, ווי מיין בלוט וואַלגערט זיך אַרום, זעהט!

איינער.

צו זלאטקען.

דעם יונג גיב ארויס, גיב אַרויס די מינוט דעם יונג, זאָגט מען דיר, א גזלן וועט ער אויפוואַקסען. וויל זיך ווארפען צום בעט.

זלאַטקע

כאפּט א וואלגער האָלץ.

אַוועק פון דאַנען! נישט דערלעבען וועט איהר דאָס, אַז איך זאָל אייך לאָזען מיין קינד שלעכטס טהון. צו עסען גיט איהר איהם, וואָס איהר געהט אים שלאָגען? די קעפּ וועל איך אייך שפּאַלטען, ווער עס וועט צוגעהן צו איהם

שפּרינצע.

זעהס, מענשען, זעהט, די מאַמע אַליין מאַכט איהם פאַר א גנב, די מאַמע אַליין.

בעריש

מיט'ן רימען.

זלאַטקע, דאָס איז דאָך פיר דיין טובה וועגען, די הענד דאַרפסטו מיר קושען, וואָס איך געה איהם שלאָגען.

דאָבטשע.

דו האָסט דען כח צו איהם? ס'איז דען דיין קינד! וואָס וועסטו דאָס געזונד אַוועקלעגען. זיי וועלען דען דיר בע-צאָהלען פאַר דעם?

עס קומט אריין דער בלינדער פערל. עס ערשיינט א הויכער סטראזשניק מיט א שווערד.

איינער.

יודען, מאַכט אַ וועג, דער בלינדער פערל געהט!

אפרים.

פאַניע באַטשאַלניק! פאַניע פאַלקאָווניק, פאָטערל אונזערער, ער האָט דאָך מיך געשאָכטען, ער האָט דאָך מיך געקוילעט, אין מיטען העלען טאָג געקוילעט, מיינע שטיוועל, מיינע שיך, מיין בלוט און פלייש.

בלינדער פערל.

ש ש... פאַסמאָטרים, ס'וועט אַלעס זיין אין אָרדענונג. צו זלאטען. וואו האָסטו איהם בעהאַלטען זאָג געשווינד!

זלאַטקע.

איך האָב איהם נישט בעהאַלטען, איך האָב איהם נישט געזעהן, איך ווייס נישט, וואָס איהר ווילט פון מיין לעבען?

בלינדער פערל.

דו ווייסט נישט? נו פאַסמאָטרים. זוכט ארום אין שטוב, צום סוף קומט ער צום בעט, וויל ארונטער קוקען, זלאטקע פערשטעלט איהם. אהאַ. קלאפּט מיט'ן שווערד. היי מאָשעניק! וויליעזיי! וויליעזיי!

זלאַטקע.

טייערע מענשען, האָט'ס רחמנות. זי פערשטעלט איהם דעם וועג. איך וועל דיך נישט לאָזען איהם אָנריהרען, איך וועל דיך נישט לאָזען. ראנגעלט זיך מיט'ן סטראזשניק. ער איז נישט שולדיג, ער איז דאָך נאָך אַ קינד.

בלינדער פערל:

אַ קינד איז ער... שטרענג. געהסט אַוועק די מינוט! דו לאָזט מיך נישט דאָס געזעץ אויספיהרען?... יודעלעך, נעמט זי אַוועק פון דאַנען.

א פּאָר יודען, בעריש, שפּרינצע ווילען צוגעהן צו איהר.

זלאַטקע.

די אויגען וועל איך אויסקראַצען מיט מיינע נעגעל ווער ס'וועט דאָ צוקומען צו מיר. הויבט אָן שטארק צו וואוינען, בעטענדיג זיך. יודען האָט רחמנות, האָט רחמנות, ער איז דאָך נעבעך נישט שולדיג.

איינער.

ער איז נישט שולדיג... זעה, ווי זי בעט פאַר איהם דעם גנב!

זלאַטקע.

איך האָב איהם דען עסען געגעבען, אַז ער זאָל נישט גנבענען?... פון וויגעלע אָן, האָט ער זיך דאָך געמוזט דערנעהרען, די מילך זיינע האָב איך דאָך נאָך פערקויפט, איידער ער איז געבוירען געוואָרען, פאַר די זשאַכלינערס

אייניקעל האָב איך זיין מילך פערקויפט. (ווײנט). איך האָב געקאָרמעט אַ פרעמד קינד און מיינס איז געלעגען אין דער היים אין צרות, די מילך האָט מיר אין די ברוסטען גע־שטאָכען און מיין קינד האָט געשריגען נאָך דער מאַמען.

ר׳ מאיר מלמד.

אוי, עס איז אמת, אוי איז עס אמת, איך האָב דאַמאָלס עווײנט מיט זיי אין קעלער. אַז דער יונג האָט אָנגעהייבען צו שרייען, האָט זיך דער באַלקען געשפּאָלטען פון די קולות, האָב איך גענומען אַ שטיקעל צוקער, איינגעבונדען אין אַ שמאַטקע און איהם געגעבען אין מויל אַריין, ער זאָל מיינען, אַז עס איז די מאַמעס ברוסט, ער האָט זיך אָבער נישט געלאָזט אָבנאַרען, האָט בשום אופן נישט געוואָלט די שמאַטקע סמאָטשקען, אוי האָט ער געשריגען, אוי, האָט ער געשריגען...

זלאַטקע

(ווײנט).

וואָס האָט ער געקענט טהון, אַז עסען געבען האָב איך נישט געהאַט. ווי אַ פערלאָזטער פייגעל האָט ער געמוזט אַליין איבער זיך זאָרגען, איידער ער האָט נאָך רעדען גע־קענט, אַז ער איז נאָך אויף אַלע פיר געקראָכען, האָט ער געמוזט די קרישעלעך ווי אַ פייגעלע צוזאַמען פיקען... וואָס האָט ער געקענט טהון, געזעהן קינדער עסען, געכאַפּט און געגעסען, געווען הונגעריג. עס האָט דען וועגען איהם עמיצער געזאָרגט? איהר האָט איהם עסען געגעבען, וואָס איהר געהט איהם שלאָגען?

איינער.

איך זאָל מיר געהן דאָס האַרץ אָבררייסען פאַר דעם בלינדען פערל, האָב איך אַ זאָרג, זאָל ער געהן אַליין דעם יונג אַרויסשלעפען. (געהט אוועק).

בעריש.

אַז מען האָט אפרים׳ען בעגנב׳עט, אַ שיינע ריינע כפרה אויף זיין קאָפּ, די שטיוועל פוילען סיי ווי סיי ביי איהם אין קאַמער. קומט יודען (געהט אוועק פון בעט).

בלינדער פערל.

איהר ווילט נישט דעם יונג אַרויסשלעפּען? ביין, יודעלעך, ביין?

אײניגע.

זי לאָזט נישט. ווייזען אויף זלאטען.

בלינדער פערל.

זי לאָזט נישט, איך וועל איהר ווייזען, אז זי וועט יאָ לאָזען.

געהט צו צו איהר אַוועק פון דאַנען! שטופּט זי אַוועק.

זלאַטע.

ראנגעלט זיך מיט איהם.

איך וועל דיר נישט לאָזען מיין קינד שלעכטס טהון. יודען, האָט רחמנות, האָט רחמנות. דער בלינדער פערל וויל זי שלאָגען מיט'ן שייד פון שווערד. שלאָגט מיר און אוועקגיין וועל איך נישט.

אײנער.

וואָס האָט ער זי צו שלאָגען?

שפּרינצע.

טאַקע אַזוי, וואָס האָט ער אַ יודענע צו שלאָגען. ער נעהמט דען נישט 10 גילדען אַ וואָך מיט אַ חלה ביי אונז. אז מען האָט געגנבעט, וואָס איז דאָס זיין געשעפט וואָס? וואָס האָט ער זיך צו מישען וואָס?

בעריש.

יודען, איך האָב אַ עצה, מען דאַרף איהם בלינד מאַכען. גיט נאָר עפּיס צושטייער. נעהמט ארויס קליין געלד. גיב נאָר עפּיס צושטייער. די יודען קלייבען צונויף קליין געלד. דער סטראַזשניק קוקט אַהין מיט איין אויג. מ'גיט איהם דאָס געלד. נאַ דאָ האָסטו און ווער בלינד, זעה נישט און הער נישט, ווער אַ בלינדער פּערל.

בלינדער פערל.

נעמט דאָס געלד און מאכט צו איין אויג.

שוין, איך בין שוין בלינד. דער בלינדער פּערל. אז איר ווילט אַ גנב טאָ וואָס איז דאָס מיין עסק? האָט איהם אייך געזונטערהייד, שוין, איך בין שוין בלינד. וויל אוועקגעהן

אפרים.

פאניע נאטשאלניק, וואס טהוסטו, ער האט דאך מיר גע-שאכטען, ער האט דאך מיר געקוילעט אין מיטען העלען טאג, מיינע שטיוועל, מיין פלייש און בלוט! לויפט נאך דעם סטראזשניק.

בלינדער פערל

קריכט איהם נאך.

מיינע שטיוועל, מיין פלייש און בלוט. ווער הייסט דיך זיי האלטען אין קאמער? שטיוועל זענען דא, אז מענשען זא-לען זיי טראגען, נישט אז זיי זאלען פוילען אין קאמער. אב.

שפרינצע.

ער האט דען נישט רעכט, דער בלינדער פערל, אוי, האט ער רעכט. אב.

אלע געהען אב. פויזע.

זלאטע

רופט אונטער'ן בעט.

קריך שוין ארויס, קריך שוין, אין דרערד זאלסטו קריכען מאטקע קריכט אפויער. צוליב דיר וועל איך אזעלכע חרפות און בושות אויסשטעהן, אז מענשען זאלען מיר קומען מיין בלוט צאפען. זי פאלט ארויף אויף איהם און שלאגט איהם און בויקערט איהם אן.

מאטקע

שטעהט און לאזט זיך.

דו שלאג, דו הרג'ע, אז דו ווילסט, איך וועל דיר גארנישט זאגען, איך וועל מיך לאזען.

זלאטקע.

א בראך איז דאך צו מיינע יאהר, וואס שלאג איך איהם נאך? דער יונג וואלגערט זיך אין גאס ארום ווי א הונד, הונגעריג און קאלט, און איך שלאג איהם נאך... זעה, אין וואס פאר א הילך דו געהסט, וואס וועט פון דיר דער סוף זיין? געהט צו צו דער קיך, זוכט עפעס, גיט איהם עסען.

מאטקע.

איך וויל נישט עסען.

ז ל אַ ט ק ע.

דו ביזט דאָך הונגעריג, זיי האָבען דאָך דיך געיאָגט ווי א משוגענעם הונד.

מ אָ ט ק ע.

איך בין נישט הונגעריג. איך געה אַוועק פון דאַנען, איך וויל מעהר דאָ נישט זיין. איך וועל געהן, איך ווייס שוין, וואו איך וועל געהן.

ז ל אַ ט ק ע.

וואו וועסטו געהן? אין ד'ערערד אַריין. ביזט דאָך נאָך אַ יונג קינד, ווער וועט זיך אויף דיר אַרומקוקען, ווער וועט דיר אַ מאַמע זיין?

מ אָ ט ק ע.

איך ווייס שוין וואָס איך וועל טהון, דו זאָרג זיך נישט מאַמע, איך בין שוין אַ גרויסער יונג, איך וועל זיי שוין געבען (ווייזט מיט'ן פויסט אויפ'ן שטעדטיל). מאַמע, איך וועל אָן דיר שטענדיג געדענקען, וואו איך וועל נישט זיין, וועל איך דיך געדענקען, און אַז איך וועל גרויס ווערען און אַ סך געלד האָבען, וועל איך קומען נאָך דיר, אין אַ קאָטש מיט צוויי פערד וועל איך קומען נאָך דיר, דעם טאַטען נישט מיטנעהמען, נאָר דיך.

ז ל אַ ט ק ע.

וואו וועסטו מיטנעמען, אין דרערד אַריין, וואָס פלוידערסטו, וואָס? טהו בעסער די הויזען אויס, וועל איך דיר עס פערריכטען זעה אין וואָס פאַר אַ הילך דו געהסט. (זי ציהט פון איהם די הויזען אראָב). וואו שפּרינגסטו איבער אַלע פּלייטען און מויערן ווי אַ ווילדע ציג, וואָס וועט פון דיר דער שוואַרצער סוף זיין?

מ אָ ט ק ע.

מאַמע, זאָרג זיך נישט, דו וועסט זעהן, וואָס איך וועל נאָך טהון... איך וועל זיי שוין ווייזען, ווער מאָטקע איז, איך וועל אַוועקגעהן אין דער וועלט אַריין, איך וועל מיך שוין סטאַרען, און אַז איך זאָל רייך ווערען וועל איך אין אַ קאָטש מיט צוויי פערד קומען נאָך דיר.

מאן פערט טרים אין דרויסען.

ז ל א ט ק ע.

אוי א בראָך איז נאָך מיר, דער טאַטע געהט! בעהאַלט זיך, ער וועט דיך טויטען אז ער וועט דיר טרעפען אין קעלער. ער האָט מיר אָנגעזאָגט, אז איך זאָל דיך אויף דער שוועל נישט ארויפלאָזען, נו, קריך אַרונטער *ער קריכט אין א ווינקעל אריין, זי פערשטעלט איהם. און זעצט זיך נעהען די הויזען.*

לייב, א הויכער, שטארקער יונג, בלינד אויף איין אויג, מיט א שטריק אונ־טער'ן ארעם.

ל י י ב.

קומט און שרייט נאָך אין דרויסען.

וואָס האָסטו שוין ווידער דעם ממזר אין קעלער אַריינגע־לאָזען? *קוקט זיך ארום.* איך האָב דאָך דיר אָנגעזאָגט, אז דו זאָלסט דעם בענקאַרט אויף דער שוועל נישט אַרויפלאָזען, וואו האָסטו דעם יונג ווידער בעהאַלטען?

ז ל א ט ק ע.

וואָס ווילסטו האָבען, ער האָט נישט געהאַט וואו צו אַנט־לויפען, זיי האָבען איהם ווי א משוגענעם הונד געיאָגט, איז ער צו די מאַמע אריינגעלאָפען. וואָס האָסטו געוואָלט, אז איך זאָל איהם אַרויסוואַרפען, אַז זיי זאָלען איהם דער־הרג׳ענען? נישט דערלעבען וועסט דו דאָס.

ל י י ב.

אויפגערעגט, שרייט.

בענקאַרטעס האָסטו ערצויגען, גנבים, און דו בעהאַלסט איהם נאָך. וואו איז דער יונג?

ז ל א ט ק ע.

ער איז שוין נישטאָ, ר׳איז אַנטלאָפען.

ל י י ב

רייסט די הויזען.

וואָס בייסט דו? וואו איז דער יונג? איך וועל דיר מיט איהם אין איינעם דערהרג׳ענען אויפ׳ן אָרט!

ל א ט ק ע.

איך וויים נישט וואו דער יונג איז, וואס ווילסטו האָבען?

װעהניג האָבען איהם פּרעמדע געיאָגט, נאָך דער איי־געי־נער טאַטע.

לייב.

הויבט אויף א האנד אויף איהר.

דו נעמסט זיך נאָך אָן פאַר איהם, האָסט ערצויגען אזא גנב, װי דײן אײגענע משפּחה.

מאָטקע.

האט דורך א שפּאלט צוגעזעהן די סצענע, לויפט ארויס פון װינקעל מיט א שטעקען.

איך װעל דיר נישט לאָזען שלאָגען די מאַמע, איך װעל דיר צוריק געבען! מיך שלאָגען יאָ, דער מאַמען נישט, נישט לאָזען, נישט לאָזען. *האלט דעם שטעקען.*

זלאַטע

שרייט.

מאָטקע װאָס טהוסטו? געגען א טאַטען הויבסטו די האַנד אויף?!

לייב

נעהמט אראָב דעם פּאסעק.

דו משומד איינער! אַרויס פון מיין שטוב, די מינוט. דעם קאָפּ װעל איך דיר צושפּאַלטען אויף צוויי. *וויל איהם שלאָגען.*

זלאַטקע

װעלכע האט זיך שוין געשטעלט צווישען זיי.

געה מאָטקע, געה, װאו דו װילסט געהן, אין דער גרויסער װעלט אַריין, דו האָסט נישט קיין טאַטען, האָסט נישט קיין מאַמען, אַ יתום ביזטו געבוירען געוואָרען אויף דער װעלט. אפשר װעלען דיר אַנדערע טאַטע מאַמע זיין, געה מיין קינד. *וויינט.*

מאָטקע.

וויין נישט, מאַמע, איך װעל שוין װיסען װאָס צו טהון, איך װעל דיר שטענדיג געדענקען מאַמע. *וויל געהן.*

זלאַטקע.

װאַרט מיין קינד, נעם כאָטש דאָס רעקעל מיט, און דעם

ערשטען ביסען ברויט... נעמט דאָס ברויט, וואָס געפינט זיך אין שטוב מיט די הויזען און גיט איהם,

מ אָ ט ק ע

וואַרפט די הויזען איבער די אַקסעל, דאָס ברויט אונטער'ן אָרעם.

בלייב געזונד, מאַמע, ווייַן נישט מאַמע... אַב.

ז ל אַ ט ק ע.

מיין קינד אַב, מיין אָרעם קינד:

ענדע פון פראָלאָג.

ערשטער אַקט.

א צימער אין א האָטעל, אין א קלײנער שטאָדט, אנגעשטעלט מיט בעטען. פערשײדענע רױטע און אין געשטרײפּטע ציכלעך, װי בײ ציגײנער, פױגלען און שטײגען הײנגען, א פּאָפּוגײ, א רױטער, אין א שטײג, א רײטער פּאַפּירענער לאָמפּ אין מיטען שטוב, צװײ קלײנע פענסטערלעך.

טונקעל אין אָװענד

דער אלטער מ ר ח „דירעקטאָר" פון צירק ליגט אויסגעצויגען אויף א בעט.
מ ע ר י, די „קונצענמאַכעריך" אין א ווינקעל ביי א שפיגעלע קעמט זיך די האָר
דער מאַטוגי איבער איהר, מ אַ ס ק ע, א יונג פון א יאָהר 18 שטעהט און קוקט
אויף מערי... אידער דער פאָרהאַנג הויבט זיך אויף, הערט מען זינגען
א רוסיש ליד.

טויזענד האָב איך געליעבט
טויזענד האָב איך פערלאָזט
נאָר פון איין איינציגען
פערגעסען קען איך נישט

ד י ר ע ק ט אָ ר.

הער נאָר דו, היספאַנער טשעמפיאָן, ווייז א קונץ און ציה אראָב א אלטען מייסטער די שטיוועל, לאָמיר זעהן וואָס דו קענסט. מאַסקע ציהט איהם אראָב די שטיוועל און דער דירעקטאָר שלעפט זיך מיט מיט איהם. אז די נכמה זאָל דיר [illegible], ווי ער ציהט, קאַנאַריק. דערשוויצט זיך דערביי ווי א אלטער קאַטער, די גאַנצע טשעמפיאָנע שטעלט זיך גראָד אויף ווי ביי א חזן... מערי, איך האָב מורא, ער וועט קאַנאַריקן אין דרערד יאָגען, זאָל איך אזוי לעבען אין דרערד יאָגען... פערדרייט זיך אויף דער אַנדערער זייט און רעדט נאָך צו זיך. מיט איין מאָל א פאָר שטיוועל פון א אלטען קאָנטריניאָרט אראָבצוציהען בעדאַרף מען טאַקע זיין א טשעמפיאָן — א טשעמפיאָן כראַמאַס, [illegible] שוואַר, ביז ער שנאַרכט הויך.

מ אַ ס ק ע

אין די זעלבע צייט געשטאַנען און געקוקט מיט גלאַנצענדיגע אויגען אויף מערין,
[illegible] זיך אויף איין פוס און ווייזט מיט די פינגער.
אויך שריסטהון!
[illegible] דערלאַנגט איהם דאָס פיסעל.

מ אָ ט ק ע

קניהט אנידער, נעהמט איהר פוס, טהוט אויס די לעטשלעך, גלעט עס ״ערבי״ רעדט צו זיך מיט פרייד.

ווי אַ טײבעלע, ווי אַ פײגעלע אַ קלײנס, וואָס איך האָב געכאַפּט, ווען איך בין אַ קלײנער יונג געווען — איז עס אויך אַזוי לעבעדיג, אַזוי געצאַפּעלט—וואַרעם, מיט פעדער. דריקט איהר פוס צו זיין הארץ.

מ ע ר י.

אנטלויף, קאַנאַריק וועט אַרײנקומען, דיר זעהן האַלטען מײן פיסעל, וועט ער דיך דערהרג׳נען אויפ׳ן אָרט.

מ אָ ט ק ע.

מיך הרג׳ענען? פאַר קאַנאַריקן האָב איך קײן מורא, האָסט געזעהן, ווי איך האָב איהם געלעגט הײנט בײם ראַנגלען זיך אין גאַס, בײן האַלז געשטיקט אַזוי לאַנג ביז ער האָט זיך געמוזט אונטערגעבען.

מ ע ר י.

ער האָט זיך נאָר געלאָזט אַזוי, ווײל דו ביזט דער יונגערער—און עס איז שעהנער אז דער יונגער לעגט דעם עלטערן.

מ אָ ט ק ע.

געלאָזט, זאָל ער זיך נישט לאָזען, איך האָב פאַר קײנעם קײן מורא נישט, איך בין שטאַרקער פאַר אַלע.

מ ע ר י.

קאַנאַריק וועט דיך אָנפּאַטשען, אַזוי ווי ער פּאַטשט מיך.

מ אָ ט ק ע.

ער שלאָגט דיך?

מ ע ר י.

צי ער שלאָגט מיך? נישט אײנמאָל, אַז איך וויל איהם נישט פאָלגען, אָדער ער שיקט מיר ערגעץ וואו אַוועק און איך וויל נישט געהן.

מ אָ ט ק ע.

וואוהין שיקט ער דיך?

מערי.

דו ווייסט שוין, וואו ער שיקט מיך. שטופּט איהם אָב.

מאָטקע.

שלאָגט ער דיך?

מערי.

בלויע פלעקען האָט ער מיר געמאַכט; דו זעהסט. ווייזט איהם די הענד. מיט אַ פאַסעק, און אָפטמאָל קאַפּיעט ער מיך.

מאָטקע.

דיך שלאָגט ער?! אַז די כאָלערע... מיין טייבעלע, מיין פייגעלע מיין קליינס, אויסקושען וועל איך די פלעקען. אַז די נכפה זאָל איהם אוועקלעגען. מיין קליין, קליין פייגעלע ווי דאָס שפּרינגט מיט די פיסעלעך. אַז איך האָב היינס דערזעהן, ווי דו שפּרינגסט מיט די פיסעלעך איבער'ן דראָט, האָט מיר דאָס האַרץ אַזוי געקלאַפּט, איך האָב אַזוי מורא געהאַט. איך וואָלט געוואָלט אַראָפּפּאַלען, איך זאָל הענד און פיס צוברעכען, נאָר נישט דו, דיר זאָל גאָרנישט געשעהן, גאָר נישט זיין. מיין פייגעלע מיין קליינס, אויס-קושען וועל איך די הענטעלעך. קושט איהרע הענד, די פיס, די באַקען. אַזוי ווייך, אַזוי ווי פּוך, ווי פעדערען, ווי ביי אַ פייגעלע...

מערי.

שטופּט איהם אָב.

אַנטלויף! אַנטלויף! קאַנאַריק וועט קומען, וועט ער מיר און דיר טויטען.

מאָטקע.

האָב נישט קיין מורא, האָב איך דיר געזאָגט, קאַנאַריק'ן וועל איך דעם קאָפּ אַראָפּדרעהען, אַז ער וועט דיר עפּיס טהון... מערי, הער אויס, דו ווילסט, אַז מיר זאָלען זיין גוטע פריינד, אַזוי אויף שטענדיג, אויף אייביג, וואָס עס זאָל זיך נישט מאַכען צווישען אונז, וועלען מיר שטענדיג, שטענדיג גוטע פריינד זיין. איך וועל זיך אָנעמען פאַר דיר, איך וועל דיר נישט לאָזען קיין שלעכץ טהון. זאָג, דו ווילסט, דו ווילסט?

מ ע ר י

קוקט איהם אן מיט בעגייסטערונג.

און דו וועסט מיר נישט שלאָגען ווי קאַנאַריק?

מ אָ ט ק ע.

איך דיר שלאָגען? די נכפה זאָל מיך נעהמען, דאָ די פאָפ־לעקסיע אויפ'ן אָרט, אויב איך וועל דיר אַזוי פיל שלעכטס טהון. דיינע שעהנע הענטעלעך און פיסעלעך וועל איך דיר אויסקושען. איך וועל דיר זיין אַ געטרייער פריינד, נו, זאָג, דו ווילסט? גיב אַהער די האַנד.

מ ע ר י.

שווייג, שווייג. קאַנאַריק האָט זיך אָבגערעדט מיט מ ר, אַז ער וועט אַוועק מיט מיר פון דאַנען, ער וועט מיך נאָך וואַרשאָ פיהרען, זאָגט ער. ער זאָגט, ער וועט מיר ברענ־גען אין אַזאַ הויז אַריין, וואו מען טאַנצט אַלע אָבענד, און מען געהט אַזוי שעהן אָנגעטהון, ווי די רייכע דאַמען געהט מען אָנגעטהון, און עס קומען קאַוואַליערן, אַזעלכע רייכע קאַוואַליערן קומען און טאַנצען מיט די דאַמען. אין אַזאַ הויז וויל ער מיך פיהרען.

מ אָ ט ק ע.

און דו ווילסט געהן מיט איהם?

מ ע ר י.

יאָ, איך וויל זיין אין אַזאַ הויז וואָס איז אַזוי שעהן, וואו אַזוי פיל ליכט ברענט און מוזיק שפילט און שעהנע דאַ־מען געהען אָנגעטהון אין אַזעלכע שעהנע קליידער, איך וועל מיך אָנטהון, ווי אַ ציגיינערין, מיט אַ פאָר גרויסע רינ־גען אויף די אויערן און אַזאַ קורץ קליידעל. אוי וועט עס ויין שעהן, זיי וועלען צוזעצט ווערען, אַזוי וועט דאָס זיין שעהן. איך וויל נישט מעהר זיין ביי דעם אַלטען ת־ת, אויף מערק זיך אַרומשלעפען, פאַר שיכורע גוים זיך ווי־וען און מ'קויפט מיר אפילו נישט קיין קליידעל. איך וויל נאָך וואַרשאָ פאָהרען.

מ אָ ט ק ע.

און איך וועל דיר נישט לאָזען מיט קאַנאַריקן פאָהרען, —

איך וועל מיט דיר אַנטלויפען, איך וועל דיר ברענגען נאָך וואַרשאָ, איך וועל דיר קויפען שעהנע קליידער און וויִ אַ ציגיינערין דיך אָנטהון, איך וועל דיר פיהרען אין רייכע שטובען, וואו מוזיק שפילט, איך, איך!

מ ע ר י.

חאַ-חאַ-חאַ! דו? דו וועסט מיך פיהרען, ווער ביזטו? מאָטקע, אַ פּאַס האָסטו? האָסט דאָך אַפילו קיין פּאַס נישט, און קאַנאַריק האָט אַ פּאַס, קאַנאַריק האָט געלט, און קאַנאַריק איז אַ דערוואַקסענער, אַ שטאַרקער.

מ אָ ט ק ע

שרייט אויס.

און איך וועל דיך מיט קאַנאַריק'ן נישט לאָזען, כ'וועל קאַנאַריק'ן דעם קאָפּ אַראָבדרעהען און איך וועל דיר מיט קאַנאַריק'ן נישט לאָזען אַזוי ווי איך בין אַ יוד, כ'וועל דיך נישט לאָזען. קאַנאַריק'ן דעם פּאַס אַוועקנעהמען און מיט מיר וועסטו פאָהרען, מיט מיר, אַז נישט וועל איך דיר שלאָגען אָט מיט דער האַנד מאַכט אַ פויסט. זאָג וועסט געהן, צי נישט? זאָג!

מ ע ר י.

שמייכעלט.

און וועסט מיך ליעב האָבען? שטאַרק ליעב האָבען?

מ אָ ט ק ע.

דיר דיינע פּיסעלאַך קושען, ווי אַ פייגעלע אַ קליינס מיט פעדערען אַזוי דיך האַלטען אויף די הענד.

מ ע ר י.

און קאַנאַריק'ן טויטען און זיין פּאַס צונעמען. ער שאָקעלט מיט'ן קאָפּ אויף יאָ. זי גלעט איהם איבער'ן קאָפּ. איך האָב דיך באַלד ליעב געהאַט אַזוי ווי איך האָב דיר נור דערזעהן און קאַנאַריק'ן האָב איך פיינד.

מ אָ ט ק ע

נעהמט אַרום איהר פּיסעל.

מיינ ווייך, ווייך טייבעלע. קושען זיך. מען הערט שטימען,

מ ע ר י.

לאָז מיר אָב, קאַנאַריק איז דאָ.

מ אָ ט ק ע.

איך וועל דיר נישט אָבלאָזען.

מ ע ר י.

ער וועט מיר דערהרגענען.

מ אָ ט ק ע.

איך וועל זעהען!

מ ע ר י.

ש ש... מאָטקע שפּעטער, שפּעטער, נאָר נישט יעצט. רייסט זיך ארויס פון איהם.

ק אַ נ אַ ר י ק

קומט אריין מיט א באַטיק אין האנד.

ביזט נאָך נישט אָנגעטהון? דער פּאַן קומט באַלד אַריין, ער וועט קאָרטען שפּילען, ביר טרינקען. פלינקער טהו אָן די רינגען, דו וועסט דעם רוסישען טאַנץ טאַנצען.

מ ע ר י

איך וויל נישט טאַנצען, די פיס טהוען מיר וועה פון די דראָטען, אויף וועלכע איך בין געגאַנגען. איך וויל שלאָפען געהן.

ק אַ נ אַ ר י ק.

וואָס איז דאָס? דו שפּילסט מיר שוין ווידער התונות? די רינגען טהו אָן!

מ ע ר י.

איך האָב פיינד דעם פּאַן, מ׳שפּירט פון איהם דעם שנאַפּס.

ק אַ נ אַ ר י ק.

דער פּאַן האָט געלד, קענסט פון איהם אַ גראָשען ציהען.

מ ע ר י.

איך וויל נישט!

ק אַ נ אַ ר י ק.

דו טהוסט אָן? הויבט אויף דעם בייטש אויף איהר. מאָטקע לויפט צו צו איהר. וואָס טהוסטו דאָ? וואָס געהסטו נישט אַרויס די פערד היטען?

מאָטקע.

איך וויל נישט אַרויסגעהן די פערד היטען. איך וויל דאָ זיין. איך הייס שוין ווערען צו היטען...

קאַנאַריק

(בייז).

געה ממזר, געה! דו זעסט?

מאָטקע.

איך וויל נישט געהן.

קאַנאַריק.

וואָס? וואַגסט אַ עלטערן קאַטריגיאַזש...

מערי

(קוקט אויף דעם אַלטען).

אַלטער תרח, אַלטער, זעהט וואָס ווערט...

אַלטער.

גנבים! עכברושים, שלאַנגען, פּרעסערס, פייער שלינגערס, איהר געהט דאָ אַרויס, איהר... וואָס? סקאַנדאַלען וועט איהר דאָ מאַכען? (שטעלט זיך צווישען זיי).

קאַנאַריק.

דער פּוילישער פּאַן קומט אַריין, אַ וואַזשנע פּובליקום. עס וועט פּרנסה זיין, ער לאָזט נישט די קליינע מויז זיך אָנטהון.

אַלטער.

ווער? דער פּוילישער פּאַן? אָה, ער איז דאָך מיינער אַ אַלטער פּאָקלאָניק. אין יעדער שטאָדט פּאָהרט ער מיר נאָך, זעהט מיך אַרבייטען. איהר וועט זיך דאָ פון מיר אַ שוואַרץ יאָהר אויסריכטען, גנבים, עכברושים, פייער שלינגערס! (צו מערי). די מינוט טהו דיר אָן די רינגען מיט דעם ציגיינערישען קאָסטיום, און דו קליינער היהנער פּרעסער, וואָס שטעהסטו? נעם דעם פּייקיל מיט די פּייפלעך, וועסט איהר צושפּילען, עס איז אַ וואַזשנער גאַסט, מען קען אַ שעהנעם גראָשען כאַפּען. לאָז מיר נאָר מיינע מעדאַלען אָנטהון.

מערי ווינקט צו מאַטקען, ער זאָל פאָלגען, טהוט זיך אָן די רינגען אויף די הענד און אויערן מיט'ן ציגיינערישען טוך, מאַטקע שטעהט א ברוגז'ער, קאַנאַריק געהט אַרויס.

מ ע ר י

לויפט צו מאַטקען.

שווייג, קיין וואָרט, היינט ביינאַכט וועלען מיר אַנטלויפען.

קאַנאַריק פיהרט אַריין דעם פאַן.

אַ ל ט ע ר

געהט איהם אַנטקעגען.

אָה, ווילקאָמען, ווילקאָמען פאַן! מיין טאָכטער וויל אייך גערן זעהן. אָה, שוין אַזוי לאַנג געוואַרט אויף אייך. היינט, האָבען מיר פאַר אייך גאָר עפּיס נייעס, גאַנץ נייעס, אַזעלכעס האָט איהר נאָך נישט געזעהן. מיין טאָכטער וועט היינט טאַנצען דעם רוסישען טאַנץ... נישט וואהר, מיין טייבעלע, מיין... מיין...

פ אַ ן

פערנייגט זיך פאַר מערי.

איך גראַטולירע איהן שעהנעס פריילין, די גאַנצע שטאָדט איז משוגע פאַר אייך. אין די קאַסינאָ האָבען די פאַנעס געטרונקען פאַר אייערע שעהנע פיסעלעך... אָה פאַניע קאַטריניאַזש! דו האָסט אַ קונצען-מאַכערין איינע אין דער וועלט, אין וואַרשאָ איז אַזעלכעס נישט צו זעהן.

א ל ט ע ר.

פאָלקאָווניקעס, אָפיצירן זענען איהר נאָכגעפאָהרען צו זעהן איהר אַרבייטען, וואו זי קומט, ווערט מען משוגע פאַר איהר. מיט מיין טאָכטער קען איך זיך פאָרן סאַמע קייזער ווייזען... אָט שרייבט צו איהר אַ פאָלקאָווניק אַ בריף. איך טראָג איהם ביי מיר. נעהמט אַרויס אַ בריף. אַ ליעבעס בריף שרייבט ער איהר: „טי מאָיאַ מילאַיאַ... דראָגאַיאַ גאָלובטשיק, שרייבט ער איהר... אַזוי שרייבט אַ „טשין פאָלקאָווניק" צו מיין טאָכטער, און וואָס שאָקאָלאַד און בלומען איהר צוגעשיקט אין יעדער שטאָדט ס'איז שוין נישטאָ וואו אהינצוטהון. זי עסט נאָר בלויז שאָקאָלאַד. עפּיס אַנדערש קען זי גאָרנישט פערדייען.

פאַן.

האָב איך אויך איהר פון דעם בעסטען סאָרט געבראַכט. שעהנע דראָטען-געהעריך. איך האָבע די עהרע איהנען צו פרעזענטירען מיט דעם שאָקאָלאַד אַלס צייכען פון מיין גרויסע פערעהרונג צו איהן און דיזע פלאַש פערפיום. דאָס קומט פון סאַמע פאַריז... און אָן אייך פאַנאָוויע האָב איך אויך נישט פערגעסען. איך ווייס אַז דו האָסט נישט פיינד, אַלטער דעם ביטערן טראָפּען. די פלאַש קאָניאַק איז פאַר דיר—עלצטער קאַטרינ־יאַזש, דיר האָב איך נישט געוואוסט וואָס צו קויפען נאַ אָט האָסטו געלד און קויף דיר אַליין עפּיס. גיט קאַנאַריק'ן געלד.

אַלטער.

און פאַר מיין צווייטען זוהן האָסטו גאָר נישט מיטגעבראַכט? ער וועט זיין ברוגז.

פאַן.

אַ! פאַר דעם הישפּאַנישען טשעמפּיאָן, געוויס, געוויס האָסט היינט גוט געאַרבעט. נו, נאַ דיר, קויף דיר אויך עפּיס און זיי נישט אויפּערזיכטיג. גיט מאַטקע'ן געלד.

אַלטער

צו מאַטקען וועלכער האָט דאָס געלד נישט גענומען און זיך אוועקגעדרעהט.

זעהסט גנב, וואָס דו קענסט אָנווערען. דער פאַן איז מיינער אַ פּאָקלאָניק, דו וועסט מיר אים פערטרייבען, נעם צו דאָס געלד אַז נישט וועסטו זיך אַ שוואַרץ יאָהר אויסריכטען.

מערי.

איך וועל נעהמען פאַר איהם. איך וועל איהם שוין געבען.

געהט צו. מאָטקע שפּעטער... ווינקט צו איהם.

אַלטער.

נו, חברה, יעצט עפּיס אַ שטיקעל פאַרן פאַן. עקסטראַ־וואַגאַנץ.

זיי קלאַפּען צו מיט די פּייקלען אַ רוסיש טאַנץ, מערי טאַנצט, זיי זינגען מ, דער פאַן זיצט און קוועלט.

ק אַ נ אַ ר י ק

צו מאַטקען.

טראָג זיך אָב, זיי דאַרפען זיין אַליין. מאַטקע געהט נישט. ממזר, דו זעסט דאָך זיי דאַרפען זיין אַליין!

מ אָ ט ק ע.

איך וויל נישט געהן.

ק אַ נ אַ ר י ק

צום אלטען.

דער ממזר וויל דאָך נישט געהן, עס וועט זיין אַ סקאַנדאַל.

אַ ל ט ע ר.

דער פאַן איז אַ אָנשטענדיגער קריסט. דו וועסט מיר איהם פערטרייבען, זעהסט דאָך, זיי דאַרפען זיין אַליין, קום.

מ אָ ט ק ע.

איך וויל נישט געהן!

אַ ל ט ע ר.

אַ בראָך איז דאָך צו מיינע יאָהר. ממזר, געהסט, ווילסט מיך חרוב מאַכען. קום שוין קום.

ק אַ נ אַ ר י ק.

צום אלטען.

נעם איהם! וואָס שטעהסטו? ער ווינקט צום אלטען, ביידע נעמען מאַטקען.

אַ ל ט ע ר

נעמענדיג מאַטקע׳ן.

נו, קום מאָטקע, קום געלד פערדינען. ביידע טראָגען איהם אָב.

מ אָ ט ק ע

אין דער צייט ווען זיי טראָגען איהם, שרייט.

איך וויל נישט געהן. איך וויל נישט געהן. מ׳טראָגט איהם אוועק.

פ אַ ן.

אויב אַזוי וועל איך זיין דער פאַניענקעס ליובאָוויק, לאָז זיך נאָר דאָ די פאַניענקע אָוועקזעצען ווייזט אויף זיינע קניה. וועל איך איהר עפּיס ווייזען

מערי

דרעהט זיך אויס פון איהם.

איך האָב נאָך צייט... וואָס אַזעלכעס וועט ער מיר ווייזען?

פאַן.

אַ שעהנע זאַך. כאַפּט זי אויף די קניע. אָט אַזוי! קושט זי.

מערי.

ווישט זיך אָב די באַק.

די וואָנסעס פוילען ביי דיר פאַן.

פאַן.

די פּאַניענקע לאַכט. די פּאַניענקע בעהאַנדעלט מיך נישט גוט. ווייל זי ווידער אַ קוש טהון.

מערי.

דרעהט זיך אויס פון איהם.

אַז איך זאָג דיר, אַז די וואָנסעס פוילען ביי דיר. אנטלויפט פון איהם.

פאַן.

לויפט איהר נאָך און קען זי נישט כאַפּען.

איך ווייס, ווי מען כאַפּט פייגעלעך. איך ווייס שוין ווי אַ קליין פייגעלע צו כאַפּען. איך בין אַ געניטער יעגער. מ'לעגט שפּייז אין נעטצל אַריין. נעמט אַרויס אַ פּאַרטפעל און נעמט אַרויס פון דאָרט פּאַפּיר-געלד. מערי קוקט זיך צו ווי ער לעגט אוועק דאָס געלד. און דאָס פייגעלע וועט אַליין אין נעטצעל קומען. פייפט זיך צו און זינגט. קום, קום קליין פייגעלע אין נעטצעלע אַריין. מערי געהט צו פּאַמעליך, וויל כאַפּען דאָס געלד, ער כאַפּט זי. אָט אַזוי כאַפּט מען אַ פייגעלע, אָט אַזוי. קושט זי.

מערי.

און דאָס פייגעלע איז אַזוי מיד. לעהנט זיך אָן אויף איהם, האָט אַזעלכע מידע פיסעלעך. לעגט אַרויף די פיס אויף איהם. גו, און יעצט פאַן, בייג זיך אַראָב און פערמאַך די אויגען, נאָר דו מוזט מיר צוזאָגען, אַז דו וועסט נישט קוקען, וועל איך דיר עפּיס ווייזען.

פאַן.

עס וועט זיך לוינען?

מערי.

זעהר.

מאן.

אויב אזוי ווער איך באלד בלינד. זעה איך נישט. איך פער-
לאז מיך אויף די פאניענקע אז די פאניענקע זאגט מאכט
צו די אויגען. מערי שטעקט אריין איהר האנד אין זיין בוזעם. ער לאכט.
דו קיצעלסט מיך.

מערי.

איך וויל נישט, דו האסט געקוקט.

מאן.

שוין איך זעה נישט. סלאווא האנארו!

מערי.

ניין. איך וועל דיר די אויגען פערבינדען, אז דו זאלסט
נישט זעהן.

מאן.

פאר וואס?

מערי.

איך שעם זיך.

מאן.

אז די פאניענקע שעמט זיך פון עפיס אנדערש. פערבינד
איך מיר די אויגען.

מערי.

פערבינדט איהם די אויגען.
זעהסט נישט?

מאן.

סלאווא האנארו, גאר נישט. זי שטעקט אריין די האנד אין זיין
בוזים-טאשע. און עס קיצעלט מיך שוין...

מערי.

דאס איז נאך נישט אלץ. דאס ריכטיגע וועט ערשט קומען,
אבער שווער מיר, אז דו זעהסט נישט.

מאן.

סלאווא האנארו איך זעה נישט.

מערי.

אזוי גלויב איך דיר. ציהט ארויס דעם טייסטער פון זיין טאש און בעהאלט צווישען די ברוסטען. אבער די קוקסט, אזוי וויל איך ניסט.

פאן.

סלאוואָ האָנאָרו איך זעה נישט.

מערי.

שוין, נור איין מינוט. זי שטעלט ארויף איר פוס אויף זיין ליטינע און גלעט איהם. [illegible]!

פאן.

זעהר, פיס וואס מאכסטו דאס?

מערי.

דאס איז א שפיל אזעלכע „חזיר און פויגעל" דער פויגעל שטעלט זיך אויפ'ן חזיר'ס רוקען די קריכט ארויף אויף איהם. געפעלט עס דיר?

אין פענסטער באווייזט זיך מאטקע, מאטקע ווייזט א פויסט צו איהר, זי ווארפט איהם צו די כאטש מיט געלד.

מערי.

בעהאלט, מיר וועלען היינט אנטלויפען צוזאמען.

פאן.

הערט רעדען, רייסט אראב דעם באנד פון די אויגען.

ווער איז דאס?

מאטקע

גייט צו צו איהם.

טראג זיך אב פון דאנען, די מינוט ארויס. וויל איהם שלאגען.

מערי.

געדענק און גאט, דער פאן וואס שרייען, אנטלויף. זי שטופט איהם ארויס דורכן פענסטער.

מאטקע.

ווארט, איך וועל דעם גוי זיין פליך רויט מאכען, צו

פאן.

וואס טהוט ער דא? איך האב דערפאר געלד בעצאלט.

מערי.

שווייג. קום אַהער, וועלען מיר ווייטער שפּיעלען, חזיר און פויגעל, נו, בייג דיך אַראָב.

פאַן.

איך וועל מעהר נישט שפּיעלען. וואָס האָט ער געוואָלט? וואָס האָט ער דאָ אַריינצוקומען? עס איז נישט קיין אָרענטליך געשעפט דאָ, מען בעהאַנדלט דאָ די געסט נישט אָנשטענדיג. זוכט אין די קעשענעס. וואו האָב איך מיין געלד? ווער האָט מיר מיין געלד אַרויסגעשלעפּט?... אהא, דו האָסט מיר די אויגען פערבונדען און מיר דאָס געלד אַרויסגענומען! קאַראַאול! פּאָליציי! איך לויף באַלד נאָך פּאָליציי... מענשען! מענשען! דאָס געלד גיב אַהער די מינוט!

מערי:

וואָס פאַר אַ געלד. וואָס רעדסטו? וואָס ווילסטו פון דיר ביזט שיכור, וואָס פאַר אַ געלד?

פאַן.

וואָס דו האָסט דיין ליובאָווניק אַוועקגעגעבען. פּאָליציי! מענשען! מענשען!

דער אַלטער און קאַנאַריק לויפען אריין.

אַלטער:

וואָס טהוט זיך דאָ? וואָס איז געשעהן? שווייג! געדענק אין גאָט, פאַן, שווייג! מען וועט דאָך מיר דאָס געשעפט צומאַכען.

פאַן.

רויבער, ליכוויאַזשעס, גנבים! וואו האָט איהר מיך פערפיהרט? זי האָט מיך אונגליקליך געמאַכט, מיין גאַנץ געלד אַרויסגענומען. דריי הונדערט רובל אַרויסגעצויגען און אַוועקגעגעבען איהר ליובאָווניק. איך געה שוין נאָך פּאָליציי! איך וועל אייך ווייזען.

אַלטער.

וואָס פּאָליציי!? ווען פּאָליציי?! שווייג דאָך. פאַן! צו מעריך. מערי לעבען, מיין קינד, וואו סטו דאָס געלד? גיב אָב

דאָס געלד, ס'איז דאָך נישט שעהן פון דיר, אַז דו זאָלסט געלד צונעמען. גיב אָב דאָס געלד.

פּ אַ ן.

זי האָט עס איהר ליובאָוניק אָבגעשטעקט.

ק אַ נ אַ ר י ק.

ווֶעמען? מיר?

פּ אַ ן.

איך ווייס נישט, ווער עס איז איר ליובאָוניק. דאַכט זיך, עס איז געווען אַנ'אַנדערער דאָ.

ק אַ נ אַ ר י ק.

מאָטקע. לייפט אָב מיט'ן אלטען און ברענגען אריין מאָטקען.

אַ ל ט ע ר.

מאָטקעלע, מיין קינד, גיב אָב דאָס געלד. עס איז דאָך נישט שעהן פון דיר, אַז דו זאָלסט ביים פּאַן געלד צונעהמען.

מ אָ ט ק ע.

וואָס פאַר אַ געלד? איך ווייס נישט פון קיין געלד.

פּ אַ ן.

איך געה נאָך פּאָליציי, שוין נאָך פּאָליציי!

אַ ל ט ע ר.

וואָס פּאָליציי! די פּאָליציי קען אַזעלכע לייט, ווי דו ביזט, וואָס קומט צו איין אָנשטענדיג-פריילין און מאַכט אויף איהר אַ בלבול אַז זי האָט איהם געלד צוגענומען.. מיין טאָכטער האָט דיר געלד צוגענומען?... פּאָלקאָווני-קעס שרייבען צו איהר ליעבעס-בריעף... אָט האָסטו, אַ טשין פּאָלקאָוניק, שאָקאָלאַד שיקט ער צו איר, וועט זי דיר געלד צונעמען? טאָכטער מיינע, דו האָסט פון דעם פּאַן געלד צוגענומען?

מ ע ר י.

איך האָב נישט קיין געלד צוגענומען. איך ווייס נישט, וואָס ער וויל פון מיר דער פּאַן.

אלטער.

ז/ הסטו? ווער ביזטו פאַז? וואָס טהוסטו דאָ? וואָס ביזטן
ג קומען אהער אי, מיטען דער נ כט און אויף מיין
ט כטער אָנגעפאַלען? פאָלי יי! געהט ארדיס און שרייט. פאָ-
ליציי! פאָליציי! קימט צוריק. וואָס האָסטו דאָ צו זוכן ביי
מיר? וואָס פאַלסטו אָן אויף מיין קינד? אויף מיין אונ-
שולדיק אָרעם קינד, אַז זי האָט דיר געלד צוגענומען?
אַ טשין פאָלקאָווניק איז פאַרלבט אין איהר, שרייבט צו
איהר ליבעס-בריף, און זי ווע‌ט דיר געלד צונעהמען!
וואָס ביזטו אונז בעפאַלען? פאָליציי! די מינוט קום צו
פאָליציי... אַ פּאַס האָסטו? איך האָב אַ פּאַס, און דו האָסט
אַ פּאַס? פאָליציי... איך וועל דיך אין סיביר אַוועקשיקן,
אויף קאַטאָרגע שיקען. ביזט בעפאַלען מיין טאָכטער אין
מיטען דער נאַכט, געוואָלט איהר שלעכטס טהון! זעהט,
מענשען, זעהט, געוואָלט מיין קינד שלעכטס טהון, פאָ-
ליציי! די מינוט קום צו פאָליציי. שרייט. פאָליציי.

פאַן.

יוד, וואָס רעדסטו? וואָס זאָגסטו, וואָס?

אלטער.

יט.

פאָליציי! אַ מענש איז אונז בעפאַלען אין מיטען דער נאַכט,
איך וועל דיך נישט אָבלאָזען, צו פאָליציי קום די מינוט.
דער פאַן חיל אוועקגעהן. דו וועסט ביי מיר נישט אַנטלויפען!
דער פאַן חיל אנטלויפען. וועסט זיך ביי מיר נישט אָרויסדרע-
הען, צו פאָליציי מוזטו געהן. דער פאַן רייסט זיך ארויס און
אנטלויפט. ער שרייט איהם נאָך. אַ שעהנע כפרה פאַר אַלע יודען...
נו, יעצט צו מאַטקען. הער נאָר ממזר׳ניק, גיב אָב דאָס געלד,
אַז נישט מאַך איך מיט דיר אַזוי ווי מיט׳ן גוי, ווי איך
בין אַ יוד, איך גיב דיר אַרויס צו די פאָליציי, קיין פּאַס
ביי מיר האָסטו דאָך נישט, און ווער דיין טאַטע איז ווייס
איך דאָך אויך נישט... עס וועט שלעכט זיין!

מאַטקע.

זאָל שלעכט זיין, האָב איך אַ זאָרג, גיט מיר אַרויס דער 36

פּאָליציי, וועל איך דערצעהלען, אַז איר פּערקויפט די מויד צו שיכורים פאַר געלד, אַז זי וויל נישט, שלאָגט איהר זי, וועלען מיר אַלע זיצען, וועט אונז היימליכער זיין.

אלטער.

וואָס זאָגט ער? וואָס האָב איך דערלעבט?

קאנאריק.

חאַ-חאַ-חאַ! קוקט נאָר אָן דאָס, אָט דעם שמדניק, וואָס איז געקומען צולויפען צו אונז, אָט דעם יאַט, וואָס דרעהט היה:נער דעם קאָפּ אַראָב, אָט דעם האָסטו געלד אָנגעשטעקט, די דראָטען געהערין, די קונצען מאַכערין, וויל זי שלאָגען.

מאָטקע

שפּרינגט צו צו איהם.

ריהר זי נאָר אָן, ריהר זי אָן, לאָמיר זעהן, אַ טויטער וועסטו בלייבען ביי מיר אויפ'ן אָרט.

קאנאריק.

וואָס? דו וועסט מיר נישט לאָזען? אָט האָסטו דעם ערש-טען פּאַטש. שלאָגט איהם.

מאָטקע

שפּרינגט ארויף אויף קאנאריק'ן דושעט איהם ביים האלז.

אַ טויטען וועל איך דיר לאָזען.

אלטער.

קלאפּט מיט'ן שטעקל איבער ביידענ'ס הענד.

אַ אונגליק! עכּברשים, גנבים! וואָס טהוט איהר! צו מעריין, וועלכע קוקט מיט פערגעניגען, ווי מאָטקע דושעט איהם. געדענק אין גאָט, טאָכטער, צורייס זיי! וואָס שטעהסטו?

מערי.

ס'איז איהר פּלוצלונג עפּיס איינגעפאַלען, לויפט צו און צורייסט זיי, צו מאָטקען.

גיב אָב דאָס געלד, די מינוט גיב אָב דאָס געלד!

מאָטקע

פערוואונדערט.

וואָס פאַר אַ געלד?

מערי.

דאָס געלד פון גוי, וואָס איך האָב דיר אָבגעשטעקט. צו

קאנאריק'ן. איך האָב געמיינט אַז דאָס ביזטו, ווען ער איז אַריינגעקומען דורכ'ן פענסטער האָב איך עס איהם אַוועק־געגעבען... גיב אָב דאָס געלד!

קאַנריק

טריאומפירענד.

הערסט דו גנב! צו מערי. האָסט געמיינט אַז דאָס בין איך נעמט זי ארום. הערסט וואָס זי זאָגט, גנב! גיב אָב דאָס געלד, מיר האָט זי דאָס געוואָלט געבען.

מערי.

יאָ, דיר, מיין חתן.

קאנאַריק.

הערסט, הערסט?

מאָטקע.

ערשטוינט.

האָסט געמיינט, אַז דאָס איז ער? דיין חתן, האָסט געמיינט הע? נישט איך נאָר קאַנאַריק מיט'ן רויטען קאָפּ, הע? האָסט מיר דאָס געלד אַוועקגעגעבען... גוט, גוט, איך'ל דיר אַוועק־געבען דאָס געלד צו קאנאריק'ן. געה אַרויס אין דרויסען אין שטאַל, אין פערדס כאָמוט האָב איך דאָס געלד אַריינ־געלעגט, נעם עס זיך. איך וויל עס נישט.

קאנאַריק.

דאָס געלד איז אין כאָמוט, האָסט געמיינט, אַז איך בין דאָס, קום אַלטער!

אלטער

אַזאַ גנב, אַזאַ... ער האָט געמיינט, אַז עס וועט איהם אָב־געהן ריין ביידע געהען ארויס.

מערי.

שווייג, מאָטקע! דו וועסט האָבען דאָס געלד צוריק מאָטקע קוקט זי אָן. איך האָב דיך ליב, איך וויל מיט דיר צוזאַמען אַוועק.

מאָטקע.

געה צו קאַנאַריק'ן... האָסט געמיינט, אַז דאָס איז ער, ווען

דו האָסט מיר דאָס געלד אַוועקגעגעבען, האָסט עס אַליין געזאָגט.

מערי.

איך האָב עקסטרע אַזוי געזאָגט, קאַנאַריק זאָל מיינען, אַז איך האָב איהם ליעב. ווייל איך וויל איהם אָנרעדען, אַז ער זאָל אַנטלויפען מיט מיר די נאַכט.

מאָטקע.

וואָס געהט עס מיך אָן, געה אַז דו ווילסט. שטופט זי אַב פון זיך.

מערי.

מאָטקע, איך האָב דיך ליעב, איך וויל מיט דיר אַוועק, דו האָסט קיין פאַס נישט, קאַנאַריק האָט, נעם ביי איהם דעם פאַס צו מיט דאָס געלד און אַנטלויף מיט מיר.

מאָטקע.

קאַנאַריק וועט אונז אַרויסגעבען.

מערי.

מאַך אַזוי אַז קאַנאַריק זאָל אונז נישט אַרויסגעבען דער פאָליציי. אַז קאַנאַריק זאָל פערשווינדען, דו קענסט...

מאָטקע.

ווי אַזוי? וואָס מיינסטו?

מערי

נעמט אַרויס אַ קאַווקאַזער מעסער און גיט דאָס מאָטקען.

וואַרט אונז אָב היינט ביינאַכט אין וואַלד איך וועל קאַנאַ-ריק'ן אָנרעדען, ער זאָל מיט מיר אַנטלויפען, אין וואַלד וועלען מיר זיך בעהאַלטען ביי'ן שוואַרצען טייך, וואַרט אונז דאָרט אָב און מאַך אַזוי, אַז קאַנאַריק זאָל פערשווינדען, אַז דו זאָלסט קאַנאַריק הייסען...

מאָטקע.

איטערט, דער מעסער פאַלט פון זיין האַנד אַרויס.

מערי!

מערי

הויבט אויף דעם מעסער און גיט איהם.

איך האָב דיך ליעב, איך וויל מיט דיר זיין, נאָר מיט דיר

אַליין. זאָלסט טהון מיט מיר וואָס דו ווילסט, מיין טייערע, ווייל איך האָב דיך ליעב...

מ אָ ט ק ע.

דריקט זי צו זיין הארץ.

מערי!

מ ע ר י.

קאַנאַריק, מיין געליבטער!

מ אָ ט ק ע.

לעגט איהר די האנד איבער'ן מויל.

ש ש... שווייג! געהען אוועק פון זיך, קוקען זיך אן איינע די אנדערע.

פארהאנג.

צווייטער אַקט.

אַ קאַפּעע־הויז אין וואַרשע אויף דער אַלטער שטאָדט. פּאַרנאַכט. אַ פּאָר מעדלעך זיצען און רעדען צווישען זיך, הינטער אַ בופעט, אויף וועלכען עס איז אָנגעשטעלט קעז, קיכלעך, אייער און אַנדערע צובייסעכץ, זיצט אַ מעדעל, חנהלע, פון אַ יאָהר 18־19, זעהער אָנשטענדיג אָנגעטהון און לעזט אַ ביכעל. הינדעלע, די בעל־הבית'טע פון קאַפּעע־הויז שטעהט און רעדט מיט די מעד־לעך. די זשאַבלינעצין לייגט זיך צונויף נייע איינגעקויפטע וועש, ליילעכער, ציכער און האַנד־טיכער, זי איז אַ געזונד מעדעל.

באשע.
גיט נאָר אַ קוק אויף די איבערציהערס, איך האָב זיי געקויפט די בעטען צו פערדעקען, איך האָב ליעב, ווען עס איז ווייס אין שטוב... זעהען זי הינדעל, ווי שטאַרק די לייוועגד איז, זי זענען דאָך עפּיס אַ מבינ׳טע דערויף.

הינדעל
פערזוכט מיט די צײן אײנצורײסען, קען נישט.
ריינע וועב... אָבער צו וואָס קויפען זי זיך דאָס אַלעס איין? מיינען זי דען חתונה צו האָבען, וואָס זי זאַמלען זיך אַ אויסשטייער!

באשע
און אַז נישט חתונה האָבען, טאָר איך מיר נישט איינקויפען וויסוואַרג. איך האָב גערן ווייסוואַרג... אַ גאַנצען קאַסטען האָב איך שוין.

הינדעל.
פוילט עס דאָרט ביי איהר די וועש אין קאַסטען—צו וואָס? חתונה האָבען וועט זי דאָך סיי ווי סיי נישט, זי וואָלט עס ליעבער מיר פערקויפט די וועש, וואָלט איך געהאַט פאַר מיין חנה׳לען אַ אויסשטייער.

באשע.
גיב נאָר אַ קוק, זייער איינע מעג זיך זאַמלען אַ אויסשטייער, און אונזערס איינע טאָר נישט, פון וואַנען ווייס זי שוין דאָס, אַז איך וועל נישט חתונה האָבען! אַז גאָט וויל, קען נאָך אַלעס געשעהן.

ושאָכלין.
זי האָט דען נישט רעכט? זי מיינט אַז נאָר חנה׳לע מעג זיך זאַמלען אַ אויסשטייער. געהט צו צו באשען. באשע, זאָלסט דאָס נוצען געזונדערהייט מיט דיין בעשערטען אין פריידען.

ר ו י ט ע.

וועלכע איז די גאַנצע צייט געזעסען אין שווארצען זיידען און זיך געלעגט קאַרטען.

באַשע, זאָרג זיך נישט, עס וועט קומען דער בעשערטער

ווייזט אויף קאַרטען. זעהסט, זעהסט, ער געהט, יעדעס מאָהל ווייזט ער זיך, נאָר די טויז פיק שטעלט זיך איהם אין וועג, אָבער די מלכּה בעשיצט איהם, זי בעגלייט איהם, ווי אַ גוטער מלך און בעשיצט איהם. נאַ, שוין ווידער די טויז פיק, אוי וועה...

ז ש אָ כ ל י ן.

וואָס איז דען די טויז פיק?

ר ו י ט ע

ערנסט.

דאָס איז דער טויט, אַז די קאָרט בעווייזט זיך, ווייזט זיך דער טויט.

ז ש אָ כ ל י ן.

אוי וועה, פון וואַנען ווייסטו דאָס?

ר ו י ט ע.

אַ כישוף־מאַכערין, אַ ציגיינערין, האָט מיך דאָס אויסגעלערנט. ווען איך בין אַ קליין מעדעל געווען. שטענדיג האָט זיך די טויז פיק געוויזען פאַר אַ אונגליק, איידער מיין טאַטע איז געשטאָרבען און ווען דוד קאַמאַשניק האָט מיך פערלאָזען, האָט זיך אויך די טויז פיק בעוויזען.

ב אַ ש ע.

ווען דענסמאָל? אוי, דערצעהל, דערצעהל...

ה י נ ד ע ל.

געהט, שוין, געהט, מענשען גלויבען אין כשוף ס'איז נאַרישקייטען. צו זשאָכלין. זעה ליבער, זי זאָל מיר פערקויפען די וועש, צו וואָס בעדאַרף זי דאָס? זי האָט דערפון קיין נוצן גישט און מיין חנה'לע וואָלט אַ אויסשטעהער געהאַט.

ווינקט צו זשאָכלין.

ז ש אָ כ ל י ן.

און איך ווייס טאַקע נישט, צו וואָס דו זאַמעלסט די וועש

אין קאַסטען. מלא, אַ קאַפּעלוש קויפען פערשטעה איך, דו ווילסט געפעלען, זיידענע זאָקען, אָבער וועש? דאָס איז גוט פאַר אַ מעדעל, פאַר חנה'לען, פאַר אונזער איינע? די נשמה דעם טייוועל אַלץ איינס איבערגעגעבען, איין שוואַרץ יאָהר...

ר ו י ט ע.

אוי באַשע, פערקויף טאַקע חנה'לען די וועש, וועט זיין אַזוי שעהן, וועט זיין אַ חתונה. *צו הינדעל.* אוי, איך האָב אַזוי ליעב אַ חתונה, איך בין נאָך קיינמאָל נישט געווען אויף קיין חתיגה, אוי וואָלט איך געוואָלט זיין... פערקויף באַשע די וועש, וועט זיין אַ חתונה.

ח י נ ד ע ל.

זעהסטו, אַלע רעדען דיך צו, פערקויף די וועש. וועט חנה'לע האָבען אַ אויסשטעהער. דיר וועט דיך דאָס סיי ווי סיי נישט צוניץ קומען.

ב אַ ש ע.

אַפילו איך זאָל וויסען, אַז זי זאָל צופוילט ווערען אין קאַסטען, די מייז זאָלען זיי אויפפרעסען, וועל איך זיי אויך נישט פערקויפען. *בייז.* חנה'לע אַליין איז נאָר אַ מעדעל, איך בין אויך אַ מעדעל, איך וויל מיך אויך זאַמלען אַ אויסשטייער. *אַלע לאַכען.*

ז ש אָ כ ל י ן.

זי איז אַ מעדעל... זי וויל זיך אויך זאַמלען אַ אויסשטייער... שוועסטער, פערפאַלען, שלאָג דיר די נאַרישקייטען פון קאָפּ אַרויס.

ב אַ ש ע.

אויף אייער צוזעצעניש, מיר האָבען אַ גאָט אין הימעל, אַז ער וויל קען ער נאָך אַלעס מאַכען. *די מעדלעך לאַכען איהר אויס.*

מ אָ ט ק ע

קומט אריין, געעלטערט מיט אַ פּאָר יאָהר, טראָגט אַ סאַמעט וועסט מיט אַ גאָלדענעם זייגער, וואַרפט אַ בליק אויף חנה'לען.

וואָס פאַר אַ געלעכטער? די לאָמפּען אָנצינדען, ס'איז שוין פינסטער.

רויטע.

אָה, קאַנאַריק, איך האָב שוין ווידער אָנגעטראָפען די טויז פיק, איך האָב מורא, אַז עס זאָל קיין אומגליק געשעהן.

מאַטקע.

לאָז מיך צורוה. קוקט אויף חנה'לען מיט ליעבע, געהט צו צום בופעט. חנה'לע חנה'לע פערטיפט אין לעזען.

חינדעל

פון חינקעל.

חנה'לע, דו הערסט נישט? אוי, וועה די קינדער וועלען באַלד קומען, לאָמיך נאָר אַריינגעהן, כ'האָב נאָך גאָרנישט צוגעשטעלט. אב.

חנה'לע לעגט אוועק דאָס ביכעל, גיסט אָן צוויי גלעזער טיי, דערלאַנגט מאַטקען פון די רויטע, דאַן זעצט זי זיך ווידער לעזען. מאַטקע קוקט אויף איהר.

רויטע.

אוי, ווי שעהן עס קליידט דיר דאָס שטייפע העמד מיט די רויטע פראַנצען. דו זעהסט דאָך אויס ווי אַ רייכער מאַן, ווי אַ גראַף. אַ גאַנצען טאָג האָב איך געפּרעסט דאָס העמד אַז ס'זאָל אַזוי שטייף זיין ווי אַ ברעט, זעהסט, וואָס פאַר אַ הענד איך האָב געקריגען פון פּרעסען.

זשאָכלין.

פון דער ווייטענס צו באשע'ן.

גיט נאָר אַ קוק, ווי זי פּוצט זיך צו צו איהם. גיב נאָר אַ קוק... אַ שאָד, וואָס ס'איז נישטאָ מערי, זיין כלה, זי וואָלט איהר באַלד די אויגען אויסגעד־אַפּעט.

באשע.

ביזט זי מקנה, וואָס קאַנאַריק האָט זי ליעב?

זשאָכלין.

איך זי מקנא? וואָס פעלט מיר חתנים? אַז איך וואָלט נאָר געוואָלט זיך צופּוטצען צו איהם, וואָלסטו שוין געזעהן, וואָס פאַר אַ הוט ער וואָלט מיר געקויפט.

באשע.

און פאַר וואָס פּוצט, דו זיך נישט צו צו איהם?

ז ש אַ כ ל י ן.

ווייל איך וויל נישט. זעה נאָר, זעה נאָר, ווי זי פוצט זיך... די שטילע וואַסערלעך גראָבען טיף. געהט צו צום טישעל, זאָגט צו מאַטקע'ן מיט א חנדל. אוי, מאַמעלע קרוין, ווי עס קליידט איהם דער נייער אָנצוג מיט דעם גאָלדענעם זייגער. ער זעהט דאָך אויס אין איהם ווי אַ מאַגנאַט: אַ פער־געניגען צו קוקען אויף איהם.

מ אָ ט ק ע.

קוקט די גאנצע צייט אויף חנה'לען, רופט.

נאָך אַ גלאָז טעע מיט קיכלעך. צו זשאַכלין. זעצט זיך!

ר ו י ט ע.

דאָס האָב איך איהם דעם אָנצוג געמאַכט פינף און צוואַנציג רובל האָב איך באַצאָלט פאַר איהם דעם שניידער.

ז ש אָ כ ל י ן.

אַלעס האָט זי געמאַכט, דעם אָנצוג, דאָס העמד. אפשר האָט זי דיך געבוירען אויך קאַנאַריק?

ר ו י ט ע.

יאָ, אַלעס איך. דעם קראַוואַט אויפגענעהט מיט מיינע אייגענע הענד. איך האָב איהם די קאַמאַשען אויסגעפוצט אַז ער זאָל שעהן אויסקוקען. נישט אמת קאַנאַריק.

מ אָ ט ק ע.

אמת אמת קוקט אויף חנה'לען.

ז ש אָ כ ל י ן.

גיב נאָר אַ קוק, גיב נאָר אַ קוק. אוי וועט איהר מערי די אויגען אויסדראַפּען.

ר ו י ט ע

מיר וועלען היינט שפּאַצירען אַרומגעהן, ער וועט מיך אין טעאַטער פיהרען.

ז ש אָ כ ל י ן.

נאָר דיר אַליין? קאַנאַריק וועט אונז אַלעמען מיטנעהמען נישט, קאַנאַריק?

מ אָ ט ק ע.

קוקט די גאנצע צייט אויף חנה'לען. יאָ, אַלע, אַלע!

ז ש אָ כ ל י ן.

טריומפירענד.

זעהסט? זעהסט שוין, ביזט נישט מעהר מורנו ווי מיר אַלע וואָס ביזטו, זיין כלה, וואָס? ביזט דאָך אַ פּראָסטע בייגעל־בעקערין ווי מיר אַלע... שלמה, שלאָסענהעקער קומט אריין. דערזעהענדיג איהם. אוי, מאַמעלע קרוין, שלמהלע איז דאָ.

די מעדלעך ווילען זיך אויפהויבען.

מ אָ ט ק ע

מיט אַ בעפעלענדען טאָן.

זיצען בלייבען!

די מעדלעך ווייסען נישט וואָס צו טהון.

ש ל מ ה.

וואו זענען די מוידען? ס'איז שוין שפּעט אין אָווענד, און זיי זענען נאָך נישט אויף דער גאס? קומט צו צו מאָטקעס טישעל. נאַ, זעה ווי ער זיצט זיך מיט די כלות דער חתן בחור. אין דרויסען רייסט מען די פּרנסה פון די הענד און ער האַלט זיך דאָ די כלות? וואָס האַלסטו זיי דאָ? צו די מעדלעך. אַרויס אויף דער גאַס!

מ אָ ט ק ע

בייז.

זיצען בלייבען. טרינקען טהע און עסען קיכלעך!

ש ל מ ה.

וואָס טהוט זיך דאָ פאַר אַ שווארץ יצהר. דו נעמסט נישט פון מיר קיין וואָכען־געלד פאַר די כלות? וואָס האַלטסטו זיי דאָ? אַרויס אויף דער גאָס!

מ אָ ט ק ע.

זיצען בלייבען!

ש ל מ ה.

וואָס איז דאָס? צו די מעדלעך. אַרויס אויף דער גאָס!

מ ע ד ל ע ך

אין שרעק.

קאַנאַריק, לאָז אונז אַרויס.

מאָטקע.

די קעפ וועל איך שפּאַלטען, ווער עס וועט פון דאַנען אוועקגעהן. דאָ זאָלט איהר זיצען מיט מיר ביים טיש, טהע, קיכלעך, און ווען עס געפעלט נישט זאָל צופּלאַצט ווערען!

שלמה

גיט אַ קלאַפּ אין טיש.

מיין פּרנסה, מיין ברויט פאַר מיין ווייב און קינד, ווילסטו מיר צושטערען, בעמכט נישט קיין געלד פון מיר?

מאָטקע

הויבט זיך אויף.

טראָג זיך אַרויס פון דאַנען די מינוט!

שלמה

קלבט זיך אין הארץ.

מיין ברויט, מיין פליש, מיין בלוט. קוקען זיך ביידע אַן, גרייט אַ:צופּאַלען איינער אויף דעם צווייטען.

באשע

שרייט.

אוי, מאַמעלע קרוין, וואָס וועט דאָ ווערען? וואָס וועט דאָ ווערען, חנה׳לע, אוי וועה!

חנה׳לע.

געהט צו צו קאַנאַריק׳ן.

קאַנאַריק, איך בעט איהן, טהוען זי מיר צוליב, דער סטראַזשניק דרעהט זיך פאַר די טהיר, מאַכען זי נישט קיין סקאַנדאַל, לאָזען זי די מעדלעך אַרויסגעהן.

מאָטקע

קוקט אויף חנה׳לען, ווערט ווייכער.

פאַר איהן וועל איך אַלעס טהון, אז נישט וואָלט ער אָן אַ קאָפּ אוועקגעגאַנגען, זאָל איך אַזוי לעבען, אָן אַ קאָפּ... גו שלומה׳לע בענקאַרט, נעם דיר די מעדלעך. צו די מעדלעך. נו, אַרויס אויף דער גאַס.

שלמה.

אזוי ממזר, די פּרנסה געהט ער מיר אַוועקנעהמען, ציהט

פון מיר יעדען גראָשען אַרויס, און חת נות מאַכט ער זיך
מיט די פּלות. אָב מיט די מעדלעך אין גאַס.

חנה׳לע.

איך דאַנק איהן קאַנאַריק זעהר, וואָס זי האָבען מיר גע־פאָלגט.

מאָטקע.

איך האָב עס נאָר פּאַר איהן געטהון, זאָל איך אַזוי לעבען, נאָר פאַר איהן...

חנה׳לע לאַכט פערשעמט, געהט אונטער׳ן בופעט, נעמט דאַס ביכעל. מאָטקע קלערט אַ וויילע, דאַן געהט צו צו איהר מיט לייכטע טריט.

מאָטקע.

חנה׳לע... חנה׳לע, וואָס לעזען זי?

חנה׳לע.

אַ מעשה...

מאָטקע.

אַ שעהנע מעשה?

חנה׳לע.

יאָ, יאָסעלע רופט מען עס... עס איז אַ מעשה מיט אַ יתום וואָס האָט קיין פאָטער נישט געהאַט און נישט קיין מאַמע געהאַט און מענשען זענען זעהר שלעכט געווען צו איהם... זי ווילען עס? גיט איהם דאָס בוך.

מאָטקע

פערשעמט.

כ׳קען נישט לעזען, מיך נישט געלערנט. האָט מען איהם געשלאָגען? מיר האָט מען אויך געשלאָגען, ווען איך בין אַ קליינער יונג געווען... די קאָפּ וואָלט איך זיי יעצט געשפּאָלטען.

חנה׳לע.

וואָס? זי האָבען אויך קיין מאַמען נישט געהאַט?

מאָטקע.

איך האָב יאָ אַ מאַמען געהאַט, האָט זי מיך נישט געלאָזט שלאָגען, האָב איך זי דערפאַר ליעב, זעהר ליעב, און איהן האָב איך אויך ליעב.

ח נ ה׳ ל ע

דערשראָקען און פערשעמט.

מיך?

מ אָ ט ק ע

שלאָגט זיך איבערין מויל.

ניין... איך מיין, מיין מאַמע האָב איך ליעב און איהן אויך— ווי מיין מאַמע...

ח נ ה׳ ל ע

לאַכט דערשראָקען.

איך ווייס נישט, וואָס זי מיינען? לעזט ווייטער.

מ אָ ט ק ע

שטעהט אויף און קוקט זי אָן.

חנה׳לע, איך וויל עפּיס מיט איהן רעדען:...

ח נ ה׳ ל ע

לעגט אוועק אין אנגסט דאָס ביכעל און קוקט איהם אָן מיט שרעק.

וואָס ווילען זי מיט מיר רעדען?

מ אָ ט ק ע.

חנה׳לע, זי ווילען? איך מיין... איך וויל... חנה לע, האָרכען זי מיך אויס, איך האָב איהן ליעב, זעהער ליעב, ווי מיין מאַמע!

ח נ ה׳ ל ע

נאָך מעהר דערשראָקען, מיט אַ געמאַכטען געלעכטער

געהען זי שוין, וואָס האָבען זי מיך וואָס ליעב צו האָבען. עס פעלט איהן דען ווער ליעב צו האָבען?

מ אָ ט ק ע

חנה׳לע, איך וויל מיט איהן אַ חתן ווערען, אויף אַ ערנסט, זאָל איך אַזוי לעבען, זאָל מיין מאַמע אַזוי לעבען...

ח נ ה׳ ל ע

ערשראָקען.

עס פעלט איהן דען כּלות? זי האָבען דאַך שוין אַזוי אויך געווּג כּלות, וואָס ווי׳לען זי פון מיר? וויל געהן.

מאָטקע

בעמט זי ביי דער האנד.

געהען זי נישט אַוועק, איך בעט איהן, געהען זי נישט אַוועק, האָרכען זי מיך אויס, איך וועל איהן גאָרנישט קיין שלעכטס טהון, זאָל איך די פּאַפּלעקסיע קריגען דאָ אויפ׳ן אָרט, אויב איך איהן עפּיס שלעכטס טהון וויל. איך האָב אַמאָל איהן געוואָלט שלעכטס טהון, נור נישט געקענט...

חנה׳לע

דערשראָקען.

מיר געוואָלט שלעכטס טהון, פאַרוואָס?

מאָטקע.

ווען איך האָב איהן דערזעהן חנה׳לע, זענען זי מיר אַזוי געפעלען אַז איך האָב איהן געוואָלט שלעכטס טהון, איך האָב מיך צו איהן אַריינגעגנ׳בעט ביינאַכט, ווען זי זענען געשלאָפען אין אַלקאָוול...

חנה׳לע

דערשראָקען.

אוי, מאַמעלע קרוין!...

מאָטקע.

נאָר איך האָב איהן דאָס נישט געקענט טהון, געזעהן ווי זי שלאָפען, מיט די אויגען צוגעמאַכט ווי אַ היהנדעלע וואָס פערמאַכט די אויגען אין האָט מורא אַז מע זאָל איהר קיין שלעכטס נישט טהון און בעט זיך פּונק דעמסטאָל ווי מיין מאַמע ווען איך בין אַ קליין יונגעל געווען און ווען איך האָב איהר צרות אָנגעטהאָן, געגנב׳עט, און זי האָט מיר די הויזען פערנעהט, האָט זי אויך אַזוי די אויגען פערלאָצט, ווי אַ היהנדעלע פאַר׳ן שעכטען, האָט דאָס מיר געגעבע אַזאַ נעהם ביים האַרצען, אַז איך האָב געוואָלט אַנידער פאַלען פאַר איהן צו דר׳ערד... כ׳בין גאַנץ שטיל, שטיל אַרויסגעגאַנגען אַז זי זאָלען נישט הערען, נישט געקענט שלעכטס טהון...

חנה׳לע

אוי, מאַמעלע קרוין, אוי!

מאָטקע.

נאָר פון דענסמאָל אָן האָב איך קיין רוה נישט, איך קען שוין נישט דאָס. (ווייזט אויפ'ן קאָפּ.) ס'איז מיר פערמיאוסט... אַז איך גיב זיך אַ דערמאָן ווי זי זענען געשלאָפען מיט די פערמאַכטע אויגען, קען איך שוין נישט קוקען אויף די מעדען... איך בענק נאָך איהן, נישט ווי נאָך די מעדלעך, ניין, ניין, גאָר אַנדערש, איך וויל האָבען אַ ווייב, מיין אייגען ווייב. און מיין מאַמע, זיין מיט איהר אין איין שטוב, מיט ווירטשאַפט נאָך דער חתונה, ווי יעדער מענש, איך זאָל פאָהרען אויף יאָהר-מערק אַרום און האַנדלען, און זי זאָלען זיצען אין דער היים און קאָכען נאַכט-עסען. אַהיימקומען פון מארק אין אַ קעלט, אין אַ פראָסט, אַראָפּוואַרפען פון זיך די בורקע, בלייבען מיט מיין ווייב, אין דער שטוב אַזוי וואַרעם, אַזוי גוט, נישט ווי דאָ, נישט מיט די מעדלעך.

חנה'לע.

(האָט די גאַנצע צייט איהם מיט שרעק אויסגעהערט, זאָגט מיט הארץ-קלאַפּען.)

פאַר וואָס האָבען זי מיך דוקא אויסגעקליבען? זי ווייסען גאַנץ גוט, אַז איך בין נישט פאַר איהן, זי ווייסען גאַנץ גוט.

מאָטקע.

פאַר וואָס נישט? איך וועל אַוועקוואַרפען דאָס געשעפט, איך האָב שוין געקלערט אַוועקוואַרפען דאָס לעבען מיט די מעדלעך, איך וועל ווערען אַ אָרנטליכער מענש ווי אַלע מענשען, איך וועל האַנדלען מיט פערד, אָדער מיט פיש, איך וועל גאָר אַנדערש, גאַנץ אַנדערש ווערען, איך האָב איהן ליעב...

הינדעל.

(איז שוין פון פריהער אריינגעקומען אונבעמערקט און האָט צוגעהערט.)

וועה איז מיר, חנה'לע, געה נור אין שטוב אריין! האָסט דאָרט עפּיס צו טהון.

(חנה'לע דערזעהט הינדלען, כאַפּט זיך און לויפט אַוועק.)

מאָטקע.

וואָס האָבען זי אַזוי מורא פאַר מיר? איך וועל חנה'לען גאָרנישט טהון.

הינדעל.

מיט א געמאכטען שמייכעל.

ווער זאָגט דען מורא? ווער האָט דען עפּיס מורא פאַר איהם? וואָס זענען זי אַ גזלן? חלילה... נאָר גלאַט אזוי, חנה'לע, האָט דריגען אין שטוב עפּיס צו טהון.

מאָטקע.

זי האָבען נישט וואָס מורא צו האָבען פאַר מיר, איך וועל חנה'לען גאָרנישט טהון, איך האָב ח.ה'לען ליעב, זייער ליעב.

הינדעל.

וואָס האָבען זי געזאָגט, וועה צו מיר! מיט כעס. וואָס האָבען זי צו חנה'לען? וואָס קעהרען זי זיך אָן מיט חנה'לען? וואָס פאַר אַ ליעב?

מאָטקע.

הינדעל, איך האָב אַ פּאָר הונדערט רובל, איך וועל אַלעס אויעקוואַרפען, די מעדלעך וועל איך שלמה'ן פּערקויפען, כ'וועל אַ פורמאַן ווערען אָדער אַ פישער. און וויל מיט חנה'לען אַ חתן ווערען.

הינדעל.

אַ בעזער חלום אויף מיינע שונאים'ס קעפּ, מיט וועמען ווילען זי אַ חתן ווערען? מיט מיין חנה'לען? פּפוי זאָל עס ווערען, מיין קינד איז אַ ריין קינד, און זי האָבען זיך נישט וואָס צו פרעגען אויף מיין קינד, מיינען זי נישט, דערפאַר וואָס איך האָב אַזאַ פינסטערע פרנסה, וואָס איך מוז האַלטען אַ קאַוויאַרניע פאַר אַזעלכע מענשען, ווי זי זענען, מעג שוין יעדער איינער מיט מיין קינד האָבען צו טהון... מיין קינד איז נישט פאַר אַזעלכע לייט ווי זי זענען...

מאָטקע

מיט כעס.

ווער בין איך? אַ ממזר? איך האָב אויך אַ מאַמע. קלאַפּט אין טיש.

הינדע

דערשרעקט זיך.

ווער זאָגט דען עפּיס אויף איהנ׳ס מאַמע חלילה, געוויס האָבען זי אַ מאַמע, וועלכער יוד האָט דאָס נישט קיין מאַמע, זאָל זי לעבען ביז הונדערט און צוואַנציג יאָהר פיר מיינעטוועגען.

מאָטקע.

איך האָב געמיינט... עס וואָלט נישט געווען גוט, ווען זי וואָלטען עפּיס גערעדט אויף מיין מאַמען... עס וואָלט נישט גוט געווע... געהט צו דער טהיר און רופט אין גאַס. היי, מיידלעך! קומט נאָר אַריין די מינוט!

רויטע

קומט אריין.

וואָס האָט מיך קאַנאַריק גערופען?

שלמה מיט נאָך אַ פּאַר יונגען קומען אריין צו לויפען.

מאָטקע

צו די רויטע.

דו קענסט שרייבען אַ יודיש בריוועל?

רויטע.

יאָ, די באָבע האָט מיך געלערנט.

מאָטקע.

זעץ דיר אַוועק און שרייב מיר אַ בריוועל, אָט דאָ האָסטו טינט און פּאַפּיר און שרייב מיר. נעמט פון בופעט טינט און פּאַפּיר און דערלאַנגט איהר.

שלמה.

זעהסט, צו וואָס ער בעדאַרף זי?

רויטע.

וואָס זאָל איך שרייבען?

מאָטקע.

שרייב מיר אַ טיטול צו אַ מאַמען, אַ גוטע מאַמע, אַ גוטע מאַמע.

זי שרייבט.

מאָטקע.

האָסט שוין אָנגעשריבען?

רויטע.

יאָ.

מאַטקע.

לעז!

רויטע

לעזט.

„צו מיין ליבע מאַמע!“

מאָטקע.

צו מיין ליעבע, געטרייע, גוטע בעסטע, מאַמע.

שלמה.

זעהסט, וואָס פאר אַ טיטול, ווי צו אַ גרעפין, אַ קליינינקייט. זיין מאַמע. זיי לאַכען.

מאָטקע

באַמערקט עס און מאַכט זיך נישט וויסען.

און יעצט שרייב אַזוי; „איך שיק דיר מיין ליעבע מאַמע פינף און צוואַנציג רובל, אָט דאָ האָסטו זיי. לעגט געלט אויפ׳ן טיש. און קויף דיר אַ שייטיל, אַ פּאָר שיך און אַ שבת־טוך, דעם טאַטען זאָלסטו גאָר נישט קויפען, אַלעס איז פאַר דיר, ווייל ער האָט מיך געשלאָגען, ווען איך בין אַ קליי־נער יונג געווען.

שלמה.

אַ שאָד, וואָס ער האָט איהם נישט בעגראָבען קליינערהייד.

מאָטקע

מאַכט זיך נישט הערען.

האָסט שוין אָנגעשריבען?

רויטע.

יאָ.

מאָטקע.

און יעצט שרייב אַזוי; „איך בין אין וואַרשע, אַ בעל־מלאכה, אַ אַרבייטער, בין איך, איך האָב זיך אויסגעלערנט אַ מלאכה. קלערט וואַס פאַרע מלאכה?..

שלמה.

גנבישע כלות צו האָבען און געלד פון קעשענעס צו גנב'ענען.

מאָטקע.

מאַכט זיך נישט הערענ.

איך בין אַ פישער. איך האַנדעל מיט פיש.

שלמה.

כאַפּט אונטער

מיט העכט!

מאָטקע.

און שרייב ווייטער אַזוי, קום צו פאָהרען נאָך וואַרשע,
מאַמע, איך געה אַ חתן ווערען!

שלמה.

וואָס האָט ער געזאָגט? אַ חתן ווערען? מזל טוב אונז,
לאָמיר הערען, ווער עס איז זיין כלה.

היבדעל.

[...]בטערן בופּעט.

אַ בראָך איז דאָך צו מיר, *ווייזט צו שלמה'ן אויף מאָטקען.* דער
יונג איז דאָך משוגע געוואָרען!

מאָטקע.

האָסט שוין אָנגעשריבען?

רויטע

מיינט, אז מאָטקע מיינט זי, לעזט מיט פריינד.

יאָ איך געה אַ חתן ווערען...

מאָטקע.

„מיט אַ פיין יודיש מעדעל, אַ אָרנטליכע.

[ר]ויטע קוקט אַ טרויעריגע אויף איהם מיט שרעק.

שרייב, אַ אָרנטליך יודיש מעדעל.

[ר]ויטע

זאָגט נאָך טרויעריג.

אַ אָרענטליך יודיש מעדעל.

מאָטקע.

כאַפּט דאָס וואָרט און זאָגט נאָך.

יאָ, אַזאַ אָרענטליכע ווי דו ביסט, מאַמע, ווי זלאַטקע.

שלמה.

זלאטקע איז גוט, אז זי הייסט נאָר זלאטקע... יעצט פער־שט,הסטו שוין, פארוואָס זי האָט אזא זוהן, ווי די מאַמע, אזוי דאָס קינד, דאָס עפּעלע פאַלט נישט ווייט פון בוים.

מאָטקע

כאפּט א שטוהל און האלט איבער שלמה׳ס קאָפּ.

וואָס האָסטו געזאָגט? וואָס, זאָג איבער נאָך אמאָל.

שלמה

מיט שרעק.

וואָס האָב איך געזאָגט? דו האָסט דאָך אליין געזאָגט, „זלאטקע".

מאָטקע.

מיין מאַמען זידעלסט דו. כאפּט אָן דעם יונג ביים האלז און ווייזט מיטן פינגער אויף דער פּאָדלאָגע. דאָס איז זלאטקעס שיך, איהרע נעגעל, פּיס, אראָב אויף דער ערד! אויף די קניע פאר זלאטקען! האלט ב׳שטוהל איבער שלמה׳ס קאָפּ. שלמה האָט מורא, לאָזט זיך אראָב אויף דער ערד. קוש זלאטקעס פּיס, קוש איהרע שיך, אָט אזוי זאָלסטו קושען, זלאטקעס שיך. ער האָקט איהם איבערן קאָפּ ביז שלמה בייגט צו דאָס מויל צו דער פּאָדלאָגע. מאָטקע גיט איהם א שטויס אוועק פון זיך. געה, ביזט נישט ווערט צו קושען זלאטקעס שיך. זעצט זיך צו א טישעל, טרויעריג און פערטראכט.

א לאַנגע פּאַוזע.

ר׳ מלך קומט אריין צו לויפען אָן אָטעם.

ר׳ מלך.

וואָס איז דאָ געשעהן? אזעלכע געוואַלדען, געשרייען געי־הערט, דער פּריסטאַוו וועט דאָך אריינקומען, מען וועט דאָך מיך אונגליקליך מאַכען.

הינדעל.

ציהט איהם פאר׳ן אקסעל.

שווייג, שווייג... דער יונג איז משוגע געוואָרען. ווייזט שטיל אויף מאָטקען. שטיל צו מלך׳ן. ס׳האָט זיך איהם דוקא פערגלוסט מיט חנה׳לען א חתן צו ווערן, נישט אנדערש.

מלך.

מיט חנה׳לען, ער? *שטיל.* איך האָב מורא פאַר דעם יונג, הינדעל, איך האָב מורא, פיהר גלייך אַרויס חנה׳לע׳ן פון דער שטוב, בעהאַלט זי ביים פעטער. *ווייזט אויף מאַטקען.* איך וועל איהם שוין איינשטילען, געה פיהר אַוועק חנהלען.

הינדעל געהט אַב.

געהט צו צו מאַטקען מיט אַ געמאַכטער פריינדשאַפט.

וואָס זיצט איהר אַזוי פערטראַכט? אַ יונגער מאַן ווי איהר. וואָס? די געשעפטען געהען שלעכט?

מאַטקע

כאַפט זיך אויף, דערזעהט מלך׳ן, פערבייגט די הענד.

ר׳ מלך, האָרכט מיך אויס, איך וויל מיט אייער טאָכטער אַ חתן ווערען.

ר׳ מלך

רוהיג.

וואָס עפּעס פונקט מיט מיין טאָכטער, וועניג פעהלען אייך!

מאַטקע.

איך וויל מעהר נישט זיין מיט זיי. *ווייזט אויף די מעדלעך.* איך וויל אָנהויבען צו פיהרען אַ נ׳אַנדער לעבען, איך וועל מיט חנה׳לען אַ חתן ווערען און פיהרען אַ לעבען, ווי יעדער אַנדערער מענש. אַ פישער וועל איך ווערען. *ענדערט דעם טאָן און בעט זיך מיט געוויין.* פאַרוואָס ווילט איהר נישט, אַז איך זאָל אויך אַ מאָל אַ מענש ווערען, איך האָב דאָך אויך אַ מאַמע, אַ ערליכע, גוטע מאַמע, פאַר וואָס ווילט איהר נישט, פאַר וואָס?

מלך.

וואָס וויל איך נישט? איך ווייס נאָך נישט, וואָס איך וויל נישט.

מאַטקע

קוקט איהם אָן פערוואונדערט.

וואָס זאָגט איהר? ר׳ יוד, הערט מיך אויס. *נעמט איהם אָן ביי׳ן לאַץ.* איך בין נאָך אַ יונגער יונג, איך קען נאָך גאָר אַנדערש ווערען.

מלך.

געוויס, אז מען וויל, פאַרוואָס נישט.

מאָטקע.

מיט מעהר לוסט.

איך האָב אַ פּאָר הונדערט רובל אייגען געלד, איך וועל זיך נעמען צום האַנדלען, איך וועל מיר קויפען אַ פּאָר פערד און וועל פיהרען פיש פון דער באַהן. איהר וועט זעהן, איך וועל ווערן אַ גאַנץ אַנדערער מענש, אַ גאַנץ אַנדערער מענש. מיין מאַמע זאָל אַזוי לעבען.

מלך.

מיט פריינדשאַפט

פאַר וואָס נישט? אַ יונגער מאַן מיט אַ פּאָר הונדערט רובל קען אַ סך אויפטהון, אַ סך...

מאָטקע.

און פאַר וואָס ווילט איהר נישט, פאַרוואָס?

מלך.

וואָס וויל איך נישט? איך ווייס נאָך נישט, וואָס איך וויל נישט.

מאָטקע.

פאַרוואָס ווילט איהר נישט, אַז איך זאָל מיט חנה׳לען אַ חתן ווערען, אַ שידוך טהון.

מלך.

ווער זאָגט דאָס, אַז איך וויל נישט? פון וואַנען ווייסט איהר, אַז איך וויל נישט.

מאָטקע

ערשטוינט.

וואָס זאָגט איהר וואָס? איהר ווילט? יאָ, איהר ווילט? איך מיט חנה׳לע׳ן אַ חתן ווערען... האָרכט מיך אויס ר׳ יוד, ר׳ מלך הערט אויס; איך האָב אַ גוטע מאַמע, אַ געטרייע מאַמע, איך האָב איהר שטענדיג צרות אָנגעטהון, נאָך פון קליינערהייד אָן האָב איך איהר שלעכטס געטהון, און זי מיר גוטס.

מלך.

עס איז זעהר שעה׳, זעהר גוט אַזאַ מאַמען צו האָבען, אַ כבוד אַזאַ כאַמען צו האָבען, אָ, וואַ!

מאָטקע.

איך האָב חנה׳לע׳, אַזוי ליעב ווי מיין מאַמע, הערט מיך אויס יוד, איך וועל זי האַלטען אַזוי געטריי, אַזוי ריין. איך וועל מיין מאַמען גוטס טהון פאַר אַלע צרות וואָס איך האָב איהר אָנגעטהון, אַ חתן ווערען מיט אַ אָרענטליך יודיש מע־דעל, מיט אַ ריינע... איך וועל זי דאָ נישט האַלטען, אַהיים פיהרען זי צו מיין מאַמע, אַז אַלע זאָלען זעהן, אַלע זאָלען זעהן.

די מעדלעך שטעהען ארום און חיינען.

מלך.

פאַר וואָס נישט, פאַר וואָס נישט. זאָל ער נאָר ווערען פריהער אַ אָנשטענדיגער מענש אַ אָרענטליכער מענש, ווען מען דענסמאָל זעהן, ווען מען דענסמאָל רעדען.

מאָטקע

מיט פרייד.

וואָס האָט איהר געזאָגט, וואָס? חנה׳לע, חנה׳לע! וויל ארייג־לויפען אין צווייטען צימער.

מלך.

האלט איהם צוריק.

אָה, דאָס נישט, חנהלע׳ן דאַרפט איהר נישט זעהן, דער־נאָך, דער־נאָך, אַז איהר וועט ווערען אַ אָנשטענדיגער מענש, אַוועקלייגען די פרנסה, ווערען אַ פיש־הענדלער, האָבען אַ פאָר הונדערט רובל אייגענס, קומען מיט אַ שדכן, ווי יעדער יוד, דעמאָלט איז עפּיס אַנדערש, איהר וועט די מוטער ברענגען, זעהן מיט ווענען איך האָב צו טהון... אָבער יעצט נישט...

מאָטקע

יאָ, יאָ, איהר האָט רעכט, יאָ, יאָ. שלאָגט זיך איבערין מויל. דערנאָך, דערנאָך, יאָ, יאָ, נו שלמה׳לע, האָסט געהערט?

קויפסט אָב די מיידען? קויף זיי אָב, נעם זיי דיר אלע צו. וויפיל גיסטו? איך בעדאַרף זיי שוין נישט מעהר.

פלך.

לאָז מיר נאָר נישט זיין דערביי, איך וויים גאָרנישט דער־פון אָב.

די מעדלעך ווייגען.

זשאָכלין.

אַבראָך איז דאָך נאָך מיר. וואָס געהט ער טהון. לאָז מיר נאָר לייפען נאָך די דראָטען געהערין. לויפט ארויס.

באשע.

מיר איז אַלץ איינס; דער הונד אָדער אַאַנדערער, איין טייוועל.

רויטע.

איך האָב באַלד געוואוסט, אַז עס וועט היינט נישט גוט זיין. דער טויז פיק איז מיר נאָכגעלאָפען ווי אַשוואַרצער שאָטען, קאַנאַריק געטרייער, קאַנאַריק גוטער, וואָס געהסטו טהון?

שלמה.

מיינסט טאָקע ערנסט? ווילסט אוועק פון דער שטאָדט?

מאָטקע.

מיין געביין וועט זיך דאָ מעהר נישט געפינען. איך וועל דיר דיין פרנסה מעהר נישט שטערען.

שלמה.

און מעהר קיין פרעטענסיעס נישט האָבען, גאָר נישט?

מאָטקע.

איך האָב דיר געזאָגט, אַז איך פערקויף דיר ביז איינע.

שלמה.

און מערי די דראָטען — געהערין אויך?

מאָטקע

כאַפט זיך אויף.

מערי, די דראָטען־געהערין, ניין, זי נישט...

מערי קומט אריין אין שוואַרצען בעקליידעט, נאָך איהר זשאָכלין.

מאָטקע
איבער איהר זאָלסטו קיין רעכט נישט האָבען.
מערי.
צו מאָטקע'ן
וואָס געהסטו טהון?
מאָטקע.
נעמט זי אין אַ ווינקעל.
מערי, מיר מוזען זיך שיידען, איך געה אוועק פון דאַנען.
מערי.
וואוהין?
מאָטקע.
איך געה חתונה האָבען.
מערי.
פאַרוואָס?
מאָטקע.
איך ווייס נישט פאַר וואָס. איך מוז, איך וויל, איך קען נישט אַנדערש.
מערי.
און וואָס ווילסטו מיט מיר טהון?
מאָטקע.
מיט דיר? געה אַוועק פון דאַנען, איך וועל דיך פיהרען אין אַ צירק אַריין. אין אַ וואָדעלוויל, דו וועסט געהן אויף דער דראָט, וועסט אַרבייטען און פערדינען געלד פאַר דיר, פאַר דיר אַליין.
מערי.
איך וויל נישט געהן, איך וויל זיין וואו דו ביזט, מיט דיר.
מאָטקע.
דו קענסט נישט זיין מיט מיר, איך געה חתונה האָבען מיט אַ אָנשטענדיג מיידעל... מיר מוזען זיך צושיידען. ס'איז שוין אונזער מזל אַזוי.
מערי
וויינט.
פאַר וואָס? איך האָב דאָך דיך אַזוי ליעב.

מאָטקע.

איך ווייס אַז איך בין ביי דיר אין דער האַנד, אַז דו ווילסט קענסטו מיך איבערגעבען צו דער פּאָליציי אין די הענד, אַז איך האָב אַ מענשען געהרג'עט, אַז איך טראָג אַ פרעמדען נאָמען, גיב מיר אַרויס, אַז דו ווילסט, נאָר דאָס לעבען ווייטער פיהרען קען איך נישט, שיק מיר נאָך סיביר, אויף קאַטאָרגע אַז דו ווילסט, נאָר איך קען מעהר דאָ נישט זיין.

מערי.

וואָס רעדסטו? איך וועל דיר אַרויסגעבען? שלאָג מיר, פערקריף מיר, טהו מיט מיר וואָס דו ווילסט, איך בין דיינע, איך האָב דיך ליעב, איך האָב דיך ליעבער ווי זי קושט איהם די הענד.

מאָטקע

גלעט זי איבער'ן קאָפּ.

שווייג, מערי, שווייג, מיר מוזען זיך צושיידען.

מערי.

פאַר וואָס? פאַרוואָס קענסטו מיר נישט האָבען מיט חנה'לען. גנב'ע זי אַוועק, מיר וועלען זיין אינאיינעם. מיר וועלען דיר געלד געבען. מיר וועלען דיך ליעב האָבען, ביידע ליעב האָבען.

מאָטקע

שווייג, איך שלאָג דיך! הויבט אויף די האַנד.

מערי?

איך וועל זי אָנרעדען, איך ווייס שוין, ווי מיט איהר צו רעדען, זי וועט בעשטעהן.

מאָטקע.

שווייג, וואָרים איך זאַדושע דיך אויפ'ן אָרט, וואָס מיינסטו? חנה'לע איז ווי דו? די מינוט נעם צונויף דיינע זאַכען און אַרויס פון דאַנען, די מינוט.

מערי

מיט געוויין.

איך וועל טהון אַלעס, וואָס דו הייסט מיך, אַלעס, איך האָב דיך ליעב, איך האָב דין ליעב. וויינענד אָפּ.

ש ל מ ה

געהט צו צו מאָסקען.

נו, מאַכען מיר דאָס געשעפט? פערקויפסט מיר די כלות דיינע? זאָג וויפיל דו ווילסט. הונדערט רובל, צוויי הונדערט דריי הונדערט. *נעמט ארויס געלד.* **נאַ, דאָ האָסטו** *גיט איהם געלדי*

מ אָ ט ק ע

קוקט איהם אָן ווילד.

געלד נעמען? פאַר זיי געלד נעמען? ניין, ניין! נאַ! *ווארפט איהם דאָס געלד אין פנים.* **דו זאָלסט איבער זיי קיין הערשער נישט זיין. היי, מוידען! הינדעל! באַשע!**

מ ע ד ל ע ך

געהען צו ציטערנדע.

וואָס?

מ אָ ט ק ע.

די מינוט נעמט צונויף די זאַכען און אַוועק פון דאַנען.

מ ע ד ל ע ך

דערשראָקען.

וואוהין?

מ אָ ט ק ע.

אַהיים געהט, צו די מאַמעס, צו די טאַטעס, צו די ברי- דערס, אַרבייטען געהט, דאָ זאָל זיך אייער געביין נישט גע- פינען. אַרויס פון דאַנען!

די מעדלעך שטעהען פערוואונדערט, קוקען מיט שרעק און אונגעטריי דאָ אויף מאָטקען, דאָ אויף שלמה'ן.

ש ל מ ה.

וואָס טהוסטו? מיין פרנסה, מיין גאַנצע פרנסה, מיין ווייב און קינד!

מ אָ ט ק ע

צו די מעדלעך.

האָט נישט קיין מורא, איך וויל נאָר זעהן, ווער עס וועט אייך נישט לאָזען, ווער וועט עס וואַגען אייך שטעהן אין וועג. *צו שלמה'ן.* **דעם קאָפּ וועל איך שפּאַלטען, פערשטאַנען?**

צו די מעדלעך. די מינוט אַהיים, צו די טאַטעס, צו די מאַמעס,
אַ היים!

באַשע.

גאָט געדעכטער, גאָט געטרייער, דו קענסט דאָך אַלעס
שלעפט איהר שוועסטער. טהו אַ נס, דעם אויסשטייער האָב איך
שוין אָנגעגרייט. אָב.

רויטע

אַבגעהענד ווייגט, קוקט מיט בענקשאַפט אויף מאַטקע'ן.

דו שעהנער פאַרשוין מיינער, פאַר וועמען וועל איך יעצט
העמדער וואַשען? וועמען די שיך פוצען. אָב.

מאַטקע

צו זשאַכלין.

וואָס שטעהסטו? וואָס געהסטו נישט אהיים?

זשאַכלין

מיט ביטערקייט.

איך האָב נישט קיין טאַטען. איך האָב נישט קיין מאַמען,
איך ווייס נישט צו וועמען צו געהן. די גאַס איז מיין היים,
געה איך אין גאַס אַריין. לאַנגזאַם אָב.

מערי

קומט אריין, אַנגעטהון, מיט איהרע זאכען. קוקט זיך ארום.

קיינער איז נישטאָ? פאַלט אויף די קניה פאר מאַטקען. מאַטקע.

מאַטקע.

שש... רוף מיר נישט מאַטקע, מ'וועט נאָך דערהערען!

מערי.

איך האָב אַזוי ליעב דיך צו רופען מיט'ן אלטען נאָמען,
לאָז מיך!

מאַטקע.

וועסט מיך אַרויסגעבען?

מערי.

איך בין שטענדיג דיינע, וואו איך זאָל נישט זיין. איך וועל
שטעהען אונטער דיין פענסטער און זעהן ווי דו וואָהנסט
ווי דו לעבסט... זיי גליקליך מאַטקע מיינער... פאַרוואָס?

אוי מאָטקע, ס'איז מיר אַזוי איינזאַם אָהן דיר, אַזוי טרויע-
ריג... פאַרוואָס?

מאָטקע

בערוהיגט זי.

שוויג, שוויג, ס'איז שוין אודאי אונזער מזל אַזוי; מיר
מוזען זיך צושיידען, אונזערע וועגען צוגעהען זיך. בלייב
געזונד.

מערי.

בלייב געזונט מאָטקע מיינער געטרייער, מאָטקע איינציגער-

זינגט אַבגעהענד.

טויזענד האָב איך געליעבט
טויזענד האָב איך פאַרלאָזט
נאָר אָן איין איינציגען
פערגעסען קען איך נישט.

מאַטקע קוקט איהר נאָך.

פאָרהאַנג.

דריטער אַקט.

א בעל־הבית'שע שטוב. מען גרייט זיך צו תנאים.
פלך פון א ראק העלפט די טעלער אויפשטעלען.

הינדעל

גרייטנדיג צום טיש.

אַזאַ יונג איז דאָס, וואָס ער האָט געוואָלט, דאָס האָט ער אויסגעפיהרט. אַנדערש נישט נאָר מיין חנה׳לען האָט זיך איהם פערגלוסט, און ער קריגט זי.

מלך.

איך האָב געמיינט, אַז איך וועל איהם אָבנאַרען, צום סוף האָט ער מיך אָבגענאַרט, ער איז טאַקע בעסער געוואָרען דער יונג, קענסט דיר עפּיס העלפען! מיט גלויבען. און איך זאָג דיר, מיין ווייב, אַז אַזאַ יונג ווערט אַלייט, איז ער מעהר לייטישער ווי אַלע יונגע לייט. ס׳איז דאָך איהם נישט צו דערקענען, ער געהט דאָך מיט מיר דאַווענען יעדער שבת אין שוהל אַריין, צוערשט האָב איך געמיינט, אַז איך וועל זיך פון איהם אָבּטשעפּען. ערשט דער יונג טהוט טאַקע, וואָס איך הייס איהם, ער מיינט עס אויף אַ אמת.

הינדעל.

און וואָס איז דאָ געשעהן? אַ קינד אין דער שערץ וועט ער דיר נישט אַהיימברענגען... און אַז אַזאַ איינער, אַז ער ווערט אַ מענש—איז ער אַלייט, און חנה׳לע האָט ער ליעב ווי דאָס לעבען, די אויגען וואָלט ער זיך געלאָזט פאַר איהר אַרויסנעהמען.

מלך.

און דער עיקר פערגעס נישט, אַ פּאָר הונדערט רובל, און חנה׳לען נעהמט ער ווי זי שטעהט און געהט, ער וויל דאָך קיין גראָשען נישט פון איהר, און ווער דאַרף דען וויסען פון וואַנען ער האָט געלד, אין פּאַס שטעהט עס נישט פער־שריבען.

הינדעל.

איך האָב נאָר מורא איין זאַך געהט צו צו איהם און רעדט שטיל.

פון וואגען ווייסטו אז דער יונג וועט נישט צוריק געהן אויף זיין פריהערדיגען וועג? אזעלכע ציהט עס...

מלך.

נארישקייטען... וואס מיינסטו אן איהר וואלט ער געהארען דאס וואס ער איז. נישקשה, זי וועט שוין מאכען פון איהם א לייט, אויף איהר קענסטו זיך פערלאזען.

מאטקע לויפט ארייז מיט א בריף אין האנד. אנגעטהון חי א חתן.

מאטקע.

מחותן ר׳ מלך, די מאמע מיינע קומט דאך צופאהרען צו די תנאים, אט שרייבט זי מיר... וואו איז חנה׳לע? לויפט אב אין צווייטען צימער.

מלך.

עס געפעלט מיר אין דעם יונג וואס ער האט אזוי ליעב די מאמע זיינע, „כבוד אם" איז א גרויסע זאך.

הינדעל.

און ווער ווייס אויב דאס איז נישט זיין זכות. א יונג איז געלעגען אזוי טיף אין דער בלאטע און הויבט זיך אויף, ער מוז האבען א גוטען מלך אין הימעל.

מלך.

זעהסט מיין ווייב... שש...

מאטקע און חנה קומען רעדענדיג צווישען זיך.

מלך.

איז די מחותנת׳טע הייסט עס דא, איז זי געקומען צו די תנאים.

מאטקע.

יא מחותן, יא, יא, או איך וואלט געוועז געוואוסט וואו זי איז יעצט וואלט איך איהר אקעגען געלאפען, וואלט איך איהר... שרייבט זי נישט ווי אזוי זי וועט קומען, צו מיט דער באהן, צו מיט א פוהר, וואלט איך געוואוסט מיט וועלכען וועג, וואלט איך א שטיק פאראויס געלאפען, אקעגען געפאהר׳ען מיט מיינע פערד, ווייס איך נישט, מוז איך דא זיצען און ווארטען אויף איהר.

מלך.

וועסט דאָ וואַרטען אויף איהר, זי קומט דאָך נישט צו קיין פּרעמדע. װינקט צו הינדעל. מיין ווייב, קום אַרויס, יונגע מענשען, אפשר ווילען זיי זיך עפּיס זאָגען פאר די תנאים, וואָס מיר טאָרען נישט הערען. שטיל צו איהר. קום מיין ווייב, מיר וועלען זיך שטעלען אונטער די טהיר און מיר וועלען הערען, וואָס התן־כלה האָבען זיך צו זאָגען. מיר מעגען אויך וויסען:

הינדעל.

האָסט רעכט מיין מאַן. אָב מיט מלך, שטעלען זיך אונטער דער טהיר.

מאָטקע.

קוקט אויף חנה'לע'ן מיט ליעבע, פלוצלונג.

חנה'לע, חנה'לע, יעצט זאָג מיר, ווילסט דו ווערען פאַר מיר א כלה?

חנה'לע

מנסתמא איז דאָך מיר בעשערט אזוי, אז איך זאָל פאַר איהם אַ כלה ווערען, מען זעהט דאָך אז ס'איז אַ גאָטעס זאַך!

מאָטקע.

חנה'לע?

חנה'לע.

איך וועל אלעס טהון, וואָס טאַטעשי און מאַמעשי וועלען מיך הייסען, זיי וויסען, בעסער פאַר מיר, וואָס איז גוט פאַר מיר.

מאָטקע.

חנה'לע!

חנה'לע.

איך וועל איהם זאָגען דעם ריינעם אמת, איך האָב עפּיס זעהער מורא, מיין הארץ שרעקט זיך זעהר.

מאָטקע.

פאַר וואָס האָבען זי מורא?

חנה'לע.

זי וויסען שוין פאַר וואָס איך האָב מורא... איך האָב מורא,

אַז זי זאָלען נישט געהען אויף דעם זעלבען וועג, וואָס זי זענען געגאַנגען. וואָס טויג מיר שוין אַזאַ לעבען?... איז דאָך גלייכער, אַז פון אונזער שידוך ווערט גאָרנישט, איידער מיר געהען זיך פערבינדען פאַר גאָט און פאַר לייט.

מ ל ך

אונטער דער טהיר.

אַ געזונד אויף איהר קאָפּ, דו הערסט, ווי זי רעדט מיט איהם?

ה י נ ד ע ל.

נאַר איינער, פערלאָז זיך נאָר אויף איהר איך האָב דאָך דיר געזאָגט אַז אויף אונזער חנה׳לע׳ן קען מען זיך פערלאָזען.

מ אָ ט ק ע

מצרפט זיך אויף די קניה.

חנה לע, איך וועל שטאַרבען פריהער, אַ טויט זיך נעמען, אין וואַסער זיך וואַרפען, איידער דיר שלעכטס טהון אויף אַזוי פיל. *ווייזט אויפ׳ן שפיץ פינגער.* איך וועל דיר זיין אַ געטרייער, מיין חנה׳לע, וועסט זעהן. *וויינט.*

ח נ ה ׳ ל ע.

וויינען זי נישט, איך גלייב איהן, ווען איך וואָלט איהן נישט געגלויבט, וואָלט איך דאָך פאַר איהן קיין כלה געוואָרען.

מ אָ ט ק ע.

און פאַרוואָס זאָגסטו מיר נאָך „זי?"

ח נ ה ׳ ל ע.

נו, זאָל שוין זיין „דו"

מ אָ ט ק ע.

איך האָב דיך ליעב, ווי מיין מאַמע, זאָג מיר, האָסט ליעב מ״ן מאַמע?

ח נ ה ׳ ל ע.

יאָ, איך האָב פאַר דיין מאַמען אָנגעגרייט... אָט וואָס איך האָב אָנגעגרייט. *נעמט ארויס פון קאמאָד א שייטיל מיט א טוך.* אָט די מתנה האָב איך אָנגעגרייט. פאַר די מחותנת׳טע אַ שעהנע מתנה?

מאַטקע

שרייט אויס.

חנה'לע?

חנה'לע.

און איך וויל דורכאויס אַז די מחותנת'טע מיט מיין מאַמען זאָלען מיך אונטער די חופּה פיהרען, אַז נישט וועל איך האָבען אַ צושטערטע חתונה.

מאַטקע

ווערט ערנסט, טראַכט א ווײלע, קוקט זיך ארום.

איך הייס נישט קאַנאַריק, איך הייס מאַטקע, רוף מיך מאַטקע, איך בעט דיך.

חנה'לע.

מאַטקע? געה שוין געה, דו לאַכסט פון מיר, וואָס פאַר אַ נאָמען איז מאַטקע, מאַטקע פּאַסט זיך פאַר אַ גנב.

מאַטקע.

איך לאַך נישט, חנה'לע. איך טראָג אַ פרעמדען נאָמען.

מלך

אונטער'ן טהיר.

וואָס האָט ער געזאָגט? לאָמיך נאָר הערען, הערט זיך איין.

חנה'לע.

ווי הייסט דו טראָגסט אַ פרעמדען נאָמען? וועלכער מענש טראָגט דאָס אַ פרעמדען נאָמען? דו מאַכסט חוזק.

מאַטקע.

איך מאַך נישט קיין חוזק. הער אויס חנה'לע, איך האָב דיר שוין פריהער געוואָלט דערצעהלען, דיר חנה'לע דאַרף איך אַלץ זאָגן, איידער איך געה מיט דיר אַ חתן ווערען, וויל איך, אַז דו זאָלסט אַלעס וויסן און דו מוזט אַלעס וויסען, ווײַסטו דערנאָך נאָך וועלען מיט מיר אַ כלה ווערען איז גוט, אַז נישט, זאָג מיר, וועל איך זיך אויפהויבען און אוועקגעהן און וועסט מיין געביין נישט מעהר זעהן.

מלך.

וואָס זאָגט ער?

הינדעל.

מיין הארץ זאָגט מיר נישט קיין גוטעס אָן, מלך.

מלך.

שווייג, לאָז הערען, וואָס ער וועט זאָגען.

מאָטקע.

חנה'לע, הער מיך אויס. זעהסט, אַז דו האָסט פריהער גערעדט וועגען מיין מאַמען, האָב איך געזעהן, אַז דו און איך זענען מיר משפחה און מ'קען דיר אַלעס דערצעהלען. אַלעס פערטרויען, הער אויס חנה'לע; איך טראָג אַ פרעמדען נאָמען פון אַ מענשען, וואָס איז שוין נישטאָ, וואָס לעבט שוין נישט, און אַז דו רופסט מיר מיט אַ פרעמדען נאָמען, דאכט זיך מיר, אַז דו ביזט זיין כלה, נישט מיינע... אַז דו רופסט מיך קאַנאַריק, שטעכט דאָס מיך... פון קבר רופסטו איהם, און איך וויל אַז דו זאָלסט מיין כלה זיין מיינע, מיינע, מאָטקעס, נישט קאַנאַריקס.

חנה'לע.

און פאַרוואָס רופסטו זיך מיט אַ פרעמדען נאָמען? פאַרוואָס טראָגסטו נישט דיין אייגענעם נאָמען?

מאָטקע.

איך האָב קיין נאָמען נישט געהאַט... ווען איך בין געוועזען אַ קליין יונגעל, האָבען זיי מיך אַלע געשלאָגען, איך האָב נישט געהאַט וואָס צו עסען, האָב איך געגנ'בעט, האָבען זיי מיך געשלאָגען, בין איך אַנטלאָפען פון דער היים אָהן אַ פּאַס און אָהן אַ נאָמען, און אַז איך בין עלטער געוואָרען, האָב איך געזעהן, אַז אַ מענש מוז אַ פּאַס האָבען, אַז נישט איז ער קיין מענש נישט, איז ער ווי אַ בראָדיאַגע. אַלע קענען איהם שלעכטס טהון און ער קען קיינעם גאָר נישט טהון, פאַר אַלע מוז ער מורא האָבען, איך האָב אויך געוואָלט זיין ווי זיי מיט אַ פּאַס...

חנה'לע.

און פאַרוואָס ביזטו נישט אהיימגעגאַנגען צו דיין מאַמען?

מאָטקע.

איך האָב נישט געהאַט קיין היים, איך האָב קיינעם נישט געהאַט. איך האָב זיך אַרומגעשלעפּט איבער דער וועלט, ביז איך האָב אָנגעטראָפען אויף דעם מענשען, וועמענ׳ס נאָמען איך טראָג. ער האָט מיר שלעכטס געטהון, פיל שלעכטס געטהון, און איך האָב איהם גאָרנישט געקענט טהון, ווייל ער האָט געהאַט אַ פּאַס און אַ נאָמען און איך נישט, האָב איך געמאַכט אַזוי, אַז איך זאָל האָבען זיין נאָמען און זיין פּאַס. אַזוי האָב איך געמאַכט...

חנה׳לע

דערשראָקען.

וואָס האָסטו געטהון?

מאָטקע.

חנה׳לע, איך האָב געמאַכט, אַז ער זאָל פערשווינדען פון דער וועלט, אַ-אָל אַז ער האָט געוואָלט אַוועקנעהמען אַ מענשען, וואָס האָט געהערט צו מיר, האָב איך איהם געפּאַקט... האָב איך געמאַכט, אַז ער זאָל שוין נישט קענען אַנטלויפען... האָב נישט קיין מורא, ער וועט שוין נישט צוריק קומען, ער איז שוין גוט בעהאַלטען אין אַ טייך, מיט אַ שטיין אויפ׳ן האַלז אָנגעבונדען... קיינער ווייס נישט דערפון, נאָר זיין נאָמען וויל איך מעהר נישט טראָגען, ביז יעצט האָט מיר נישט געאַרט, האָב איך עס נישט בעטראַכט, נאָר זינד איך בין מיט דיר אַ חתן געוואָרען און דו רופסט מיר מיט זיין נאָמען, שטעכט עס מיר, ווייזט זיך מיר אויס, אַז נישט מיר רופסטו, איהם פון טייך רופסטו אַרויס, ער איז מיט דיר אַ חתן געוואָרען, נישט איך, און איך וויל זיין דיין חתן, איך, מאָטקע, איך וועל פאָהרען אין מיין שטעדטיל אַריין, וואו איך בין געבוירען געוואָרען, איך וועל געבען די סטראַזשניקעס אַ סך געלד, אַ סך געלד די פּאָליציי, און איך וועל אַרויסנעהמען אַ פּאַס אויף מיין אייגענעם נאָמען, איך וועל מיך רופען, ווי מיין מאַמע האָט מיך גערופען, מאָטקע האָט מיר מיין מאַמע גערופען.

חנה׳לע זיצט דערשראָקען, קען קיין וואָרט נישט אַרויסרעדען.

הינדעל

פארמעלט אונטער׳ן טהיר.

וועה איז מיר, וועה איז מיר.

מלך.

שש... שווייג, שווייג...

מאָטקע

נאָך א לאנגע פויזע.

שוין, יעצט ווייסטו אלעס, אלעס, זאָג, ווילסטו נאָך זיין מיין כלה? זיין א כלה מיט מאָטקען, נישט מיט קאנאריק׳ן? קאנאריק איז געשטאָרבען, טויט, בעגראָבען, איך בין מאָטקע, איך בין מאָטקע! זאָג, ווילסט מיט מאָטקע׳ן א כלה זיין? האָב נישט קיין מורא, אז נישט, בין איך נישטאָ, געה איך אוועק, זעהסטו מיר נישט מעהר. וויל צוגעהן צו חנה׳לען. חנה׳לע דערשרעקט זיך. וואָס שרעקסטו זיך?

חנה׳לע

דערשראָקען.

פארוואָס זאָל איך מורא האָבען? דו ביזט דען נישט מיין חתן? און פאר א חתן זאָל מען מורא האָבען!.. איך האָב זיך נאָר דערשראָקען...

מאָטקע

שרייט אויס.

חנה׳לע! חנה׳לע! פאלט אויף דר׳ערד, גראָבט איין זיין פנים אין איהר שויס, וויינט.

מלך מיט הינדלע׳ן קוקען ארויס פון דער פאָרהאנג און ווינקען צו חנה׳לען און שאָקלען מיט די קעפ. מלך ווייזט מיט דער האנד אויף זיך, אז ער ווייסט וואָס ער האָט צו טהון. הינדעל קנייפט זיך אין די באַקען און ווינקט צו חנה׳לען, אז זי זאָל מאָטקע׳ן ארויסשיקען.

חנה׳לע

זוכט אין די געדאנקען עפּעס.

וואָס וויינסטו, מאָטקע, וויין נישט, מן-הסתם איז דאָך שוין דיין מזל אזעלכער, און דיין מזל איז דאָך מיין מזל... געה ארויס אין דרויסען, זעה, אפשר קומט די מחותנתטע און זי וועט דאָך נישט וויסען דעם וועג, געה איהר אנקעגען

מ אַ ט ק ע.

שוין, חנה׳לע, האָסט רעכט, אָט געה איך שוין, אָבער זאָג מיר נאָר איין וואָרט, וועל איך וויסען, אַז אַלעס איז גוט.

ח נ ה׳ ל ע

וואָס זאָל איך זאָגען?

מ אַ ט ק ע

מיט בענקשאַפט.

זאָג מיר „מאַטקע״!

ח נ ה׳ ל ע

טראַכט אַ אויגענבליק אין צווייפעל, אין טרעהרען.

מאַטקע! מאַטקע!

מ אַ ט ק ע.

איך וועל שטאַרבען, וועל איך... איך וועל שטאַרבען... ס׳איז אַזוי גוט. אָב.

ה י נ ד ע ל

קומט אריין מיט מלך׳ן.

מיין אָרעם קינד. *חנה׳לע פאַלט אויף איהר האַלז און וויינט.* וואָס האָסטו צו וויינען? וויין נישט מיין קינד, גאָט זיי דאַנק, וואָס ער האָט זיך דיר פערטרויט, דו ביזט נישט זיינע און ער איז נאָך נישט דיינער, אַ פרעמדער מענש, מיר מוזען פון זיך דאָס פעקיל אַראָבוואַרפען, מיר האָבען דערמיט גאָרנישט צו טהון.

מ ל ך

שטיל צו הינדעל.

הינדעל, איך האָב מורא, אַז מיר זיינען דריגען... האָט זי דער יונג קיין שלעכטס געטהון?

ה י נ ד ע ל.

וואָס פאַלט דיר איין? אויף מיינע שונאים׳ס קעפּ, דער יונג איז צו איהר געווען ווי אַ לערן־בחור, ווי אַ רבי׳ס אַ קינד איז ער זיך מיט איהר בעגאַנגען.

מ ל ך.

וואָס וויינט די מויד? הינדעל, עס געפעלט מיר נישט וואָס די מויד וויינט.

הינדעל:
מלך, געה אוועק פון מיר. לאָז מיר מיט'ן קינד אליין.

מלך.
ווער געוואָהר, הינדעל, ווער געוואָהר וואו מיר האלטען?
איז שוין נאָך אלעמען, מוזען שווייגען? ווער געוואָהר.

הינדעל.
טאָכטער לעבען, זאָג מיר, שעהם זיך נישט, איך בין א מאמע
זאָג מיר:

חנה'לע.
וואָס זאָל איך דיר זאָגען, מאמע לעבען?

הינדעל.
האָט ער דיר קיין שלעכטס געטהון?

חנה'לע.
ווער, מאמע?

הינדעל.
דער יונג.

חנה'לע.
ניין, מאמע, ער איז מיט מיר ארומגעגאנגען ווי א חתן,
א פיין לערן-קינד, אלעס, וואָס איך האָב געוואָלט האָט ער
געטהון, חייל ער האָט געוואָלט ווערען א אָנשטענדיגער
מענש, איז געגאנגען מיט'ן טאטען דאווענען יעדער שבת
אין חברה אריין.

הינדעל.
זעהסטו, וואָס האָסטו געפלאפעלט? דער יונג איז זיך בע-
גאנגען מיט איהר עדעל ווי א לערן-קינד.

מלך.
איבּ אזוי, צו דער פאָליציי, די מינוט צו דער פאָליציי!
איך דיין קאָפּ אויף זיינע הענד און פיס.

חנה'לע.
מאמע!

הינדעל.
מלך!

מלך.

מיר מוזען פון זיך דאָס פעקיל אראָבוואַרפען, אראָבוואַרפען פון זיך.

חנה׳לע.

מאַמעלע קרוין, וואָס געהט איהר טהון ?

הינדעל.

מלך!

מלך.

חנה׳לע וואָס ווילסטו אונז אונגליקליך מאַכען, ער וועט דאָך אונז מיטשלעפען, מיר מוזען פון זיך דאָס פעקיל אראָבוואַרפען, ווייזען גאַטשאַלסטוואָ אז מיר האָבען נישט געוואוסט. מלך אב.

חנה׳לע

וויינט.

טאַטע, וואָס געהסטו טהון ?

הינדעל.

שווייג, מיין כאַכטער, שווייג, דער טאַטע ווייס בעסער וואָס ער האָט צו טהון.

פון די טרעפ הערט זיך מאָטקע׳ס פרעהליכע שטימע.

מאָטקע

אין דרויסען

מאַמע, מאַמע געטרייע!

הינדעל.

שווייג, ער קומט, וויש דיר אויס די אויגן, ער זאָל גאָר נישט אָנזעהן, יעצט נאָך די מחותנת׳טע געבראַכט, אין א גוטע שעה האָט ער זי געבראַכט.

חנה׳לע.

מאַמע .. איך קען איהר אין די אויגען נישט קוקען. לויפט אב, הינדעל נאָך איהר.

מאָטקע קומט.

מאָטקע.

חנה׳לע, זעה, זעה נאָר, ווער עס איז דאָ, די מאַמע, די מאַמע!

מאַטקע
פיהרט אַ־יין זלאַטקע'ן, אין אַ טערקישען שאַל, אַלט, איינגעהייקערט.
וואו זענען זיי? חנה'לע! זע, מיין מאַמע, לייפט צו צו דער טהיר. נישטאָ, זעך דיך, מאַמע, לאָמיר דיך אָנקוקען, ווי זעהסטו אויס?

זלאַטקע.
זעהט, זעהט גאָט'ס וואונדער, וויינט. ווער האָט דיך ער־צויגען, מאַטקע מיינער, איך האָב געמיינט אַז דו ביזט שוין געשטאָרבען, און יעצט איז דאָך מיר, ווי איך וואָלט דיך נאָך אַמאָל געבוירען. איך האָב געמיינט, אַז אין אַלע ימים וועסטו זיך טרינקען, און יעצט זעהט גאָט'ס וואונ־דער. ווער האָט זיך אָנגענומען פאַר דיר? ווער האָט דיך ערהאַלטען מיין קינד? זעהט מיין נחת, זעהט מיין גליק! גאָטס וואונדער! גאָט'ס וואונדער! פאַלט אויף זיין קאָפּ און וויינט.

מאַטקע.
שווייג, מאַמע, שווייג, איך וועל שטאַרבען... וואו איז דער טאַטע? איך וויל, דער טאַטע זאָל קומען, יאָ, ער זאָל אויך קומען!

זלאַטקע.
ער האָט נישט געוואָלט קומען. „אַז ער האָט נאָר גע־שריבען נאָך דיר, פאָהר צו" — האָט ער געזאָגט, „אַז ער וויל, אַז איך זאָל זיין אויף זיינע תנאים, איז ער נישט קראַנק געווען צו קומען נאָך מיר" האָט ער געזאָגט... אוי האָט ער געבעטען געוואָלט פאָהרען... טרערען האָט ער געהאַט אין די אויגען, ווען איך האָב זיך אויף דער פוהר אַרויפגעזעצט, נאָר דו האָסט אים נישט געבעטען, מיין קינד, שלעכט בעהאַנדעלסטו דעם טאַטען.

מאַטקע
דערמאַנט זיך.
ער האָט מיך געשלאָגען. לאַכט. וועל איך פאָהרען נאָך איהם. אַז ער וויל אַז איך זאָל קומען, וועל איך קומען נאָך איהם מיט מיין כלה וועל איך קומען איהם בעטען צו די חתונה.

וואָל ער זעהן אַז מאַטקע לעבט נאָך! יאָ, אָבער וואו איז זי? וואו זענען זיי אַלע? רופט. חנה'לע! חנה'לע! מיין מאַמע איז דאָך געקומען צו פאָהרען. לויפט אָב און שלעפט אריין חנה'לען. חנה'לע ווישט זיך שנעל אויס די אויגען.
זעהסט, מאַמע, דאָס איז מיין כלה, מיין טייערע איינציגע כלה, און דאָס איז מיין אַלטע מאַמע. נעמט ביידע ארום. מיינע צוויי מאַמעס...

זלאַטקע.

מיין טאָכטער, ווער האָט זיך געקענט ריכטען אַז איך וועל די זכיה האָבען מיין זוהן, און נאָך דערצו, זיין כלה... גאָטעניו, פאַרוואָס קומט דאָס מיר? מיין קינד, דו האָסט אַ גוטען שטערן אין הימעל, גאָט האָט זיך פאַר דיר אָנגענומען. קושט חנה'לען אין קאָפּ.

מאָטקע

נעמט ארויס פון קאָמאָד אַ שייטעל מיט אַ טוך.

זעהסט, מאַמע, דאָס האָט דיר מיין כלה אַ מתנה געקויפט.

זלאַטקע.

דיין כלה'ס מתנות?

מאָטקע.

דו האָסט עס פאַר מיין מאַמע געקויפט, נישט וואָהר? חנה'לע?

חנה'לע.

יאָ, פאַר די מחותנת'טע.

מאָטקע.

טהו עס אָן מאַמע.

זלאַטקע.

ניין, מיין זוהן, נישט יעצט, אין אָווענד צו די תנאים.

מאָטקע.

איך וויל שוין, די מאַמע זאָל שוין אָנטהון דאָס נייע טוך, וואָס מיין כלה האָט פאַר דיר געקויפט. טהוט איהר אָן דאָס טיכעל. און נאַ, דאָס האָב איך פאַר דיר געקויפט. נעמט ארויס אַ פאָר גאָלדענע אויירינגלעך מיט אַ קייט און טהוט עס אָן זלאַטקען.
איך וויל, אַז דו זאָלסט אויסקוקען שעהן, רייך, אַרייכע

מחותנת׳טע זאָלסטו זיין. דו ביזט מאָטקע׳ס מאַמע, איך וויל אַז דו זאָלסט אויסזעהן ווי אַ פּריצטע!

זלאַטקע.

זעהסט, דעם נחת, מענשען, וואָס איך האָב דערלעבט. צו חנה׳לען. איך האָב דאָך געמיינט, אַז ער וועט אונטערגעהן, ער איז דאָך אַ גנב געווען קליינערהייד, חרפּות און בושות האָב איך דאָך געהאַט פון איהם, זעהט וואָס איז געוואָרען פון איהם, זעהט...

מאָטקע.

און איך האָב דיר באַלד געזאָגט, מאַמע, ווייַן נישט אַז איך וועל נאָך קומען נאָך דיר מיט אַ קאָטש צו פאָהרען, מיט צוויי פּאָר פערד... הײנט בין איך געקומען נאָך דיר מיט אַ קאָטש צו פאָהרען. יענער מאָטקע איז געשטאָרבען, בע-גראָבען, און אַ אַנדער מאָטקע איז געבוירען געוואָרען. נישט וואהר, חנה׳לע? פרעג איהר, מאַמע, אַלעס האָט זי געמאַכט, אַלעס זי... ווייזט אויף חנה׳לע׳ן.

זלאַטקע.

דאָס ביזטו מיין קינד, זיין מלאך געווען... די הענטלעך וועל איך דיר דערפאַר קושען וויל קושען חנה׳לע׳ן די הענד, זי לאָזט נישט. דערפאַר וואָס דו האָסט אַ אָרעמאַן דאָס האַרץ דער-פרעהט... פאַרוואָס, רעדסטו נישט צו מיר, מיין קינד? פאַרוואָס שווייגסטו?

מאָטקע

דו שעמסט זיך מיט מיין מאַמע!

חנה׳לע

אין פערצווייפלונג.

וואָס פאַלט דיר איין?

מאָטקע.

וואָס ציטערסטו?

חנה׳לע.

איך בין אַזוי דערשראָקען, וואָס איך זעה דיין מאַמע אַזוי פּלוצלונג די מחותנת׳טע ער האָט דאָך אַזוי פיל גערעדט

וועגען די מחותנת׳טע, ער האָט דאָך אַזוי געוואָלט זעהן די מאַמע...

מ אָ ט ק ע.

יעצט וועלען מיר זיי האָבען, ביידע וועלען מיר זיי האָבען מיט אונז וועט זי וואוינען, דאָס בעסטע, וואָס מיר וועלען עסען וועט זי עסען, אָבהיטען זאָלסטו זי מיר, דו וועסט מיר רופען ווי אין דער היים, מאָטקע, גנב צו חנה׳לען. מאָטקע גנב האָט זי דאָך מיך גערופען, אַז איך וועל פוילען אין די תפסות, אויף דער תליה הענגען, האָבען זיי געזאָגט... זעהסט וואָס פאַר אַ כלה מאָטקע האָט? מאָטקע וועט אַ היים פאָהרען אין שטעדטיל אַריין מיט זיין כלה און אַרויסגעהען שפּאַצירען אין די גאַסען אַרויס, אַזוי געאַרעמט, אין איין האַנד די מאַמע, אין די צווייטע האַנד די כלה. נעמט זי און געהט מיט זיי שפּאַצירען. וועט ווערען אַ געקוק... וועלען זיי פרעגען; ווער געהט עס דאָ? וועלען זיי זאָגען: „דאָ געהט מאָטקע מיט די מאַמע און מיט די כלה זיינע„ וועלכער מאָטקע? מאָטקע גנב? יאָ, יאָ, און ווערט צוזעצט, אַז ס׳געפעלט אייך נישט. כאַ-כאַ-כאַ!

מען הערט אַ פייפען דורך׳ן פענסטער, מאָטקע לויפט צו צום פענסטער, פראַלט עס אויף.

מ ע ר י

שטעקט אריין דעם קאָפּ.

געדענק אין גאָט אַנטלויף מאָטקע. מען געהט.

מ אָ ט ק ע.

האָסט מיך אַרויסגעגעבען?

מ ע ר י

דורכ׳ן פענסטע׳ר.

איך נישט. זיי, דיין כלה.

מ אָ ט ק ע.

ליגענד! לויפט צו, חאַפּט חנה׳לען ביי דער האַנד און קוקט איהר אין די אויגען אריין. זאָג ס׳איז ליגענד. קוק מיר אין די אוי-גען אַריין.

חנה׳לע

מיט געוויין.

איך בין נישט שולדיג, דער טאַטע.

מאַטקע.

דער טאַטע, דער טאַטע.

זלאַטקע.

וואָס איז דאָס מיין קינד? וואָס ביסט דו אַזוי ערשראָקען?

וואָס איז געשעהן.

מאַטקע

דערמאַנט זיך, כאַפּט זיך אוריק.

גאָר נישט מאַמע, גאָר נישט. סוחרים קומען צו מיר, איך מוז אויפ׳ן מאַרק געהן. עפּענט אויף די טהיר און רופט. מחותנת׳טע, מחותנת׳טע. גנעמט צו מיין מוטער, ווי עס פּאַסט פאַר אַ מחותנת׳טע. איהר הערט? הינדעל בעווייזט זיך אין טהיר ערשראָקען. צו די מוטער. געה אַריין מאַמע, די מחותנת׳טע וואַרט אויף דיר. איך בעדאַרף עפּעס איבערעדען מיט מיין כלה.

הינדעל

צו זלאַטקען.

קומט אַריין מחותנת׳טע.

מאַטקע

אַקצענטירענדיג.

און בכבוד האַלט זי ווי עס פּאַסט פאַר אַ מחותנת׳טע, געהערט

הינדעל

אין שרעק.

געהערט. געהט אַב מיט שרעק. מיט זלאַטקען.

מאַטקע

צו חנה׳לען.

פאַר וואָס? פאַר וואָס?

חנה׳לע ציטערט.

מאַטקע

האָב נישט קיין מורא, אַז איך וואָלט געוואָלט וואָלט איך דיר אַזוי דעם קאָפּ אַראָבגעדרעהט. נור איך וועל דיר גאָר

נישט טהון. נור איין זאַך וויל איך דיך פרעגען. האלט ביים האנד. פאַר וואָס? פאַר וואָס?

מ ע ר י׳ס ק אָ פ

פון פענסטער.

מאָטקע מען געהט.

מ אָ ט ק ע

ווארפט אוועק חנה׳לען.

געה, רופט צו די מוטער אין צווייטען צימער. בלייב געזונד

מאַמע.

ז ל אַ ט ק ע.

וואו געהסטו מיין קינד? איצט? אין אַזאַ צייט.

מ אָ ט ק ע.

איך מוז אין דער וועלט אַריין.

ז ל אַ ט ק ע.

און וואו לאָזט דו מיך דאָ אַליין.

מ אָ ט ק ע.

איך וועל קומען נאָך דיר צוגעהן. קושט די מוטער און שפרינגט ארויס דורכ׳ן פענסטער.

בעוועגונג פון סטראַזשניקעס הינטער דער טהיר.

פ א ר ה א נ ג.